

Međunarodni regulatorno-politički okvir za sprečavanje pranja novca

Nasipak, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:976460>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u
Puli Fakultet ekonomije i
turizma
«Dr. Mijo Mirković»

MARTINA NASIPAK

**MEĐUNARODNI REGULATORNO-
POLITIČKI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE
PRANJA NOVCA**

Diplomski rad

Pula, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u
Puli Fakultet ekonomije i
turizma
«Dr. Mijo Mirković»

MARTINA NASIPAK

**MEĐUNARODNI REGULATORNO-
POLITIČKI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE
PRANJA NOVCA**

Diplomski rad

JMBAG: 0303071045, izvanredna studentica

Studijski smjer: Financijski management

Predmet: Regulacija i nadzor financijskog sektora

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marta Božina Beroš

Pula, srpanj 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana, Martina Nasipak, kandidatkinja za magistricu poslovne ekonomije, smjera Financijski management, ovime izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 9. srpnja 2022. godine

Studentica

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Martina Nasipak, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom "MEĐUNARODNI REGULATORNO - POLITIČKI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 9. srpnja 2022. godine

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PRANJE NOVCA.....	3
2.1. Ekonomske dimenzije pranja novca	6
2.1.1. <i>Ekonomski razvoj i pranje novca</i>	8
2.1.2. <i>Porezno opterećenje i pranje novca</i>	9
2.1.3. <i>Porezne oaze, "offshore" računi i "trustovi"</i>	10
2.1.4. <i>Korporativni menadžment i pranje novca</i>	11
2.1.5. <i>Bankarstvo i pranje novca</i>	12
2.2. Pranje novca kao oblik financiranja terorizma	13
2.2.1. <i>Pojmovno određenje financiranja terorizma</i>	13
2.2.2. <i>Tipologije financiranja terorizma</i>	14
2.2.3. <i>Izvori financiranja terorizma</i>	14
2.3. Ciljevi borbe protiv pranja novca	15
3. TIPOLOGIJE PRANJA NOVCA.....	18
3.1. Tipologije pranja novca pravnih osoba	18
3.2. Tipologije pranja novca fizičkih osoba	24
3.3. Faze pranja novca	28
4. MEĐUNARODNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA.....	31
4.1. Institucionalna podrška prevenciji pranja novca	31
4.2. FATF-ove smjernice za sprječavanje pranja novca	33
4.3. Europske mjere protiv pranja novca i financiranja terorizma	36
4.4. Zakonodavni okvir EU-a za sprječavanje pranja novca.....	38
4.5. Manjkavosti borbe protiv pranja novca u bankarskom sektoru	42
5. SUSTAV SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U HRVATSKOJ.....	44
5.1. Institucionalni okvir	45
5.2. Hrvatska legislativna podloga prevenciji pranja novca i financiranja.....	49
5.3. Mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma.....	50

5.4 Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika	53
6. ZAKLJUČAK.....	55
Popis literature	57
Popis slika	61
Popis grafikona	61
SAŽETAK.....	62
SUMMARY	63

1. UVOD

Suvremeno vrijeme obilježeno je intenziviranjem kaznenih djela pranja novca, financiranja terorizma i s njima u svezi, mnogih drugih oblika organiziranog kriminala što predstavlja ozbiljnu prijetnju stabilnosti i integritetu financijskog sustava na globalnoj razini. Usporedno s razvojem i porastom kompleksnosti i volumena tipologija pranja novca, raste i potreba za što bržom prilagodbom nacionalnih regulatornih okvira novim izazovima i trendovima te izrazitim harmonizacijom s međunarodnim standardima. Pranje novca jest međunarodni fenomen koji podrazumijeva prikrivanje stvarnog podrijetla nezakonito stečenih sredstava te ponovno uvođenje tzv. "oprano novca" u regularne novčane tokove ili pak reinvestiranje u kriminalne aktivnosti. Cjelokupni protok opranog novca odvija se primjenom različitih kombinacija sve složenijih i sofisticiranijih metoda i tehnika kojima je zajednički cilj stvaranje privida njegovog legalnog pribavljanja, što u konačnici implicira na stavljanje sve većeg naglaska na značaj preventivnog djelovanja nadležnih tijela na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Nadalje, terorizam predstavlja globalnu opasnost i ugrozu za čovječanstvo, a opranim novcem često se financiraju kriminalne terorističke aktivnosti kojima se nastoji, destabilizirati društvo.

Cilj diplomskog rada jest ukazati na značaj međunarodnog regulatorno-političkog okvira glede sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma te ukazati na postojeće manjkavosti regulatornog sustava i područja za poboljšanje.

Pored uvoda i zaključka, rad se sastoji od četiri poglavlja. U prvom poglavlju razmotrit će se ekonomske dimenzije pranja novca. U kontekstu sagledavanja korelacije između ekonomskog razvoja i pranja novca, stavit će se naglasak na problematiku veće razine ranjivosti na pranje novca u tranzicijskim zemljama napose zbog postojećih zakonodavnih praznina nastalih u procesu razvoja financijskog sektora, privatizacije ili stvaranja tržišta vrijednosnica. Također, objasniti će se problematika rasta "offshore trustova" i poreznih oaza koji se rutinski koriste za poreznu utaju i pranje novca, istodobno osiguravajući svojim korisnicima visoku razinu zaštite privatnih podataka pod izlikom obveze čuvanja bankarske tajne. Biti će riječi o jednom od najopasnijih političko-sigurnosnih fenomena današnjice, terorizmu, o njegovim tipologijama, izvorima financiranja i suzbijanju pri kojem se izraziti značaj pridaje sprječavanju dotoka novčanih sredstava za financiranje terorizma. U drugom

poglavlju definirat će se faze pranja novca te opisati strategije u borbi protiv pranja novca i aktualni trendovi u zemljama Europske unije. Treće poglavlje pojasnit će ulogu međunarodnih organizacija u suzbijanju i prevenciji pranja novca, s osvrtom na institucionalnu podršku borbi protiv pranja novca na međunarodnoj razini te će poglavito biti usmjereno na pojašnjenje preporuka Stručne skupine za financijsko djelovanje, tzv. "FATF" organizacije koje osiguravaju koordiniran globalni odgovor na sprječavanje organiziranog kriminala, korupcije i terorizma. Staviti će se naglasak na značaj suzbijanja financiranja terorizma koje je posljednjih desetljeća prioritet Europske unije jer njegovo financiranje predstavlja ozbiljnu prijetnju sigurnosti i narušavanju financijskog integriteta. Uputiti će se na nužnost prilagodbe regulatornog okvira pojavi novih prijetnji i sve sofisticiranijih tehnika pranja novca i financiranja terorizma s naglaskom na virtualne valute i pitanje proliferacije oružja za masovno uništenje koje posljednjih desetljeća plijeni sve veću međunarodnu pozornost. U posljednjem poglavlju prikazati će se sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj te sukladno tome opisati temeljna obilježja, obveze i dužnosti, uloga i struktura svake institucije u sustavu.

Pri pisanju rada korištene su sljedeće znanstvene metode: teorijska metoda, deskriptivna metoda, metoda analize i sinteze, induktivna metoda, metoda kompilacije te metoda komparacije.

2. PRANJE NOVCA

Pranje novca jest međunarodni fenomen koji podrazumijeva prikrivanje nelegitimnog izvora imovine uz stvaranje privida njegovog zakonitog podrijetla. Osamdesetih godina prošlog stoljeća, provedba zakona u SAD-u inicijalno je bila fokusirana na rat protiv trgovanja drogom, no narednih je godina počela suzbijati cjelokupni financijski aspekt kriminala, a novi zakoni doneseni na globalnoj razini kriminalizirali su i djelo pranja novca te istovremeno znatno olakšali provedbu zakona glede sankcija i zaplijene nezakonito stečene imovine. Stoga, kriminalizacija čina pranja novca, kao i sami napor u provođenju zakona u kontekstu potrage za tako stečenim novcem, samo je prirodna ekstenzija prastare poslovice da nijedan čovjek ne bi trebao profitirati od vlastitog zločina. Posljedično, pranje novca dotaklo se temeljnih uvjerenja o pravednom društvu, u kojem se napredovanje izbjegavanjem pravila smatra nepravednim prema svim onim građanima koji se pridržavaju zakona. Kao takvo, pranje novca, kao i svako drugo kazneno djelo smatra se zločinom protiv društva te je javna kolektivna dužnost prevenirati ga i protiv njega se boriti. Do kasnih 1990-ih, ovom zločinu, dodana je još jedna dimenzija: suzbijanje financiranja terorizma što je dodatno potaknuto američkim terorističkim napadima koji su se zbili 11. rujna 2001. godine. Ova je dimenzija djelovala kao katalizator za razvoj sve strožih propisa protiv pranja novca, usvojenih diljem svijeta, na globalnoj razini.¹

"Prema Direktivi Vijeća Europske unije 91/308/EEC o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca, sam čin pranja novca podrazumijeva namjernu pretvorbu ili prijenos imovine, znajući da je takva imovina proizašla iz kriminalne aktivnosti ili iz čina sudjelovanja u takvoj aktivnosti, u svrhu prikrivanja njenog nezakonitog porijekla ili u svrhu pomaganja bilo kojoj osobi koja je uključena u počinjenje takve aktivnosti kako bi izbjegla pravne posljedice svog djelovanja. Također, ovaj fenomen odnosi se i na svjesno prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja, prava u odnosu na imovinu ili vlasništvo nad imovinom, znajući da takva imovina proizlazi iz kriminalne aktivnosti te stjecanje, posjedovanje ili korištenje imovine znajući da je takva imovina izvedena iz kriminalne; sudjelovanje, udruživanje radi počinjenja, pokušaji počinjenja i pomaganje, podržavanje, olakšavanje i

¹ C. Derek i M. Van Dijck Nemscik, *Anti - Money Laundering Transaction Monitoring Systems Implementation: Finding Anomalies*, New Jersey, Wiley, 2021, str. 2.

savjetovanje izvršenja bilo koje od prethodno spomenutih radnji².

Postojala su dva glavna čimbenika koja su pridonijela pojavi sustavne borbe protiv pranja novca. Prvi čimbenik odnosi se na činjenicu da provedba zakona jednostavno ne posjeduje sposobnost ili kapacitet učiniti ono što je potrebno za otkrivanje pranja novca te se stoga, nameće nužnost angažiranja financijskih institucija u provođenju zakona. Drugi čimbenik koji je uvelike pridonio jačanju borbe protiv pranja novca jest sama promjena u percepciji javnosti kako privatne tvrtke kao korporativni građani također imaju moralnu obvezu poslovati odgovorno i zakonito. To je, dakle, razlog zašto financijske institucije do danas prihvaćaju operativni i troškovni teret borbe protiv pranja novca te zašto sve svoje napore ulažu da borba protiv pranja novca bude usklađena i usustavljena, a sankcije primjerene zločinu. Čini se da se i ispod ovog društvenog motivatora krije istinsko prihvaćanje od strane financijske industrije, uloge koju kao članovi društva moraju igrati u cilju zabrane i preveniranja zlouporabe svojih sustava. No, prihvaćanje ove uloge je jedna stvar, a sasvim je druga saživjeti se s njom, jer biti "vratar" u borbi protiv sprječavanja pranja novca" nameće i potrebu uspostave svih vrste praksi u cilju uspostave usklađenosti sa svim regulatornim zahtjevima. U financijskim institucijama, primjerice, prije prihvaćanja fizičke, a posebice pravne osobe kao potencijalnog klijenta, postoji ustaljena praksa tzv. "upoznaj svog klijenta" praksa (engl. Know-Your-Customer ili KYC), koja ukratko podrazumijeva identificiranje klijenta tj. utvrđivanje da je klijent zaista onaj za koga se predstavlja, a uključuje procedure ocjene klijentovog boniteta, odnosno kreditne sposobnosti. Nadalje, postoji i tzv. "due diligence" praksa koja zahtijeva procjenu rizika cjelokupne baze klijenata financijske institucije na kontinuiranoj osnovi te pojačane napore praćenja ili čak preispitivanja odnosa s klijentom u slučaju visokog rizika te u konačnici, postoji i praksa praćenja transakcija analizom računa klijenata kako bi se identificirala svaka sumnjiva ili neuobičajena aktivnost. Naime, ukoliko se smatra da je takva aktivnost pronađena i da se ne može opovrgnuti daljnjom analizom ili istragom, tada financijska institucija ima obvezu to prijaviti lokalnoj financijsko-obavještajnoj jedinici ("FOJ"), koja u većini zemalja djeluje kao poveznica između financijskih institucija i tijela istrage. Promotivši borbu protiv pranja novca s aspekta usklađenosti s prethodno spomenute tri prakse, sasvim je jasno da ta zadaća nameće i ogroman administrativni teret financijskim institucijama, zahtijevajući značajna ulaganja u operacije koje provode, a posebice u kontekstu praćenja transakcija u

² M. Saleem Korejo, "The concept of money laundering: a quest for legal definition", *Journal of Money Laundering Control*, vol. 24, no. 4, 2021, str. 727-728.

kojima postoji značajan broj kupaca, računa i transakcija. Budući da za neku iscrpnu i nadasve smislenu analizu nije dovoljan samo ljudski faktor, tu na scenu stupa tzv. AML softver (engl. Anti-Money Laundering). Financijske institucije posežu za primjenom elektroničkih sredstava za otkrivanje sumnjivih ili neobičnih aktivnosti uglavnom zbog velikog obujma podataka, a i sami regulatorni nadzornici zahtijevaju od njih primjenu kompjutoriziranih oblika analize kako bi izbjegli nedosljednost i previše oslanjanja na ljudske sposobnosti. Međutim, unatoč činjenici da računalni sustavi izvršavaju zadatke u tom segmentu učinkovitije od ljudi, još uvijek postoji potreba i za ljudskim faktorom, ponajprije kako bi analizirao, istražio te izvršio dodatne provjere valjanosti početne elektroničke analize. Stoga je praćenje AML transakcija uobičajeno podijeljeno u tri prakse: elektroničku analizu transakcija i naknadno generiranje upozorenja, procjenu valjanosti upozorenja od strane analitičara te naknadno podnošenje regulatornog izvješća ukoliko se jedno ili više povezanih upozorenja ne mogu opovrgnuti kao lažno pozitivni. Budući je samo prikupljanje podataka prilično složen proces koji izuzev elektroničke analize provedene od strane ljudskog faktora uključuje daljnje istraživanje složenijih slučajeva; izvješćivanje regulatora te objašnjenje na koji su način rizici procijenjeni, izvjesno je i da dolazi do porasta proizvodnih troškova isporuke financijskih usluga i potencijalnog uznemiravanja klijenata, posebice kada su ti klijenti neopravdano podvrgnuti financijskoj istrazi, često uz dodatne kaznene mjere nemogućnosti izvršavanja transakcija i općenito obavljanja poslovanja. Uspostavljanje ravnoteže između zadovoljenja regulatora u kontekstu usklađenosti, održavanje operativnih troškova na dovoljno niskoj razini uz istovremeno održavanje dobrog ugleda, od fundamentalnog je značaja za uspješno poslovanje financijskih institucija.³

Međutim, premda je veći dio AML regulacije u javnoj domeni, ključevi uspjeha u tom kontekstu, ipak leže u stvarnim pragovima koje financijske institucije postavljaju kao dio ovih pravila za svoje specifične segmente korisnika.⁴

No, u današnje vrijeme regulatori se susreću s brojnim novim trendovima i izazovima poput korištenja virtualnih valuta za ilegalne aktivnosti, a suvremene tehnologije olakšavaju njihovo korištenje u svrhu pranja novca, posebice Bitcoin koji eliminira veze između stvarne osobe i računa, a Bitcoin adresa i protokoli ne zahtijevaju klijentovu identifikaciju. Isto tako, bitcoin računi mogu biti neograničeni što kontroliranje svih transakcija čini objektivno nemogućim. Ova značajka postavlja nove

³ C. Derek i M. Van Dijck Nemscik, op. cit., str. 3-4.

⁴ Ibidem, str. 5

izazove pred zakonske institucije i iziskuje pronalaženje novih načina i metoda sprječavanja i detektiranja pranja novca. Štoviše, takve karakteristike kriptovaluta primoravaju međunarodna zakonodavna i regulatorna tijela da unificiraju svoje zakonodavne sustave u pogledu korištenja kripto valuta kao sredstva plaćanja jer u nedostatku njihovog priznanja od strane Vlada, preveniranje pranja novca posredstvom kriptovaluta gotovo je nemoguće.⁵

2.1. Ekonomske dimenzije pranja novca

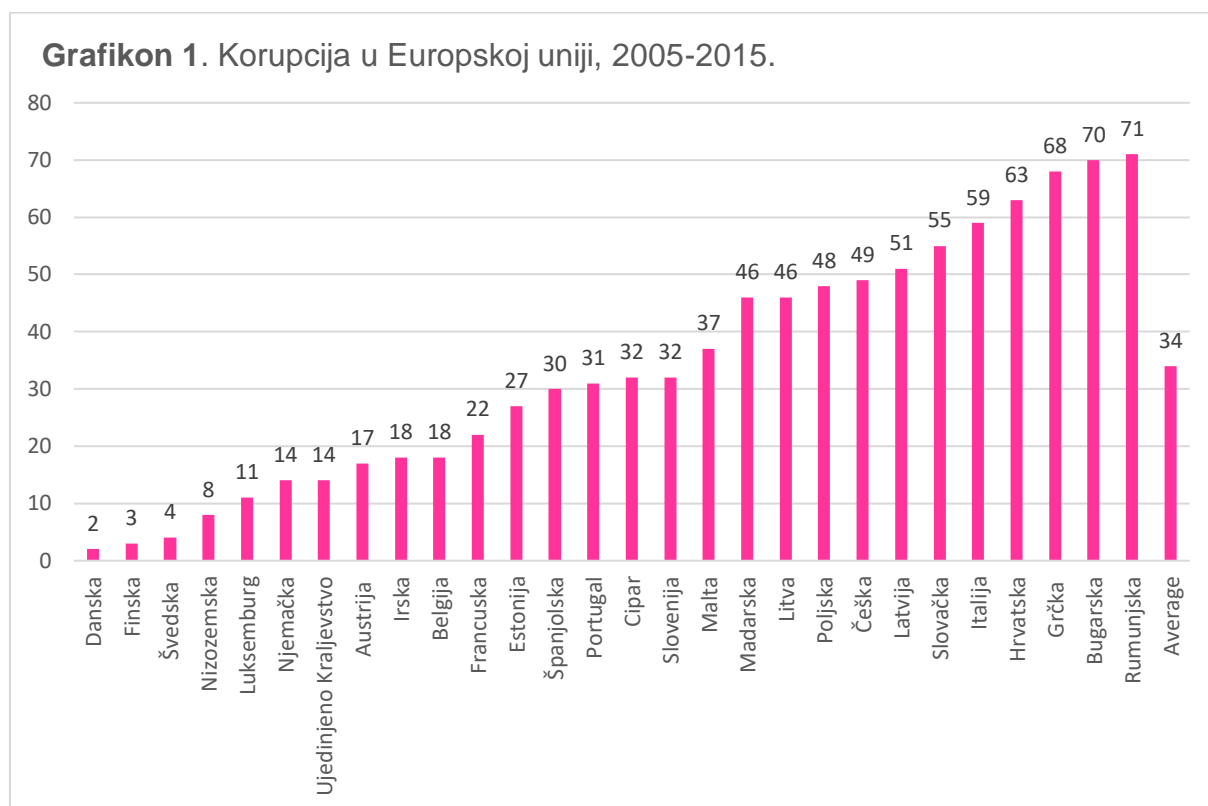
Kriminalno djelo pranja novca i s njim u svezi gospodarski i financijski kriminal zasigurno ima negativan utjecaj na gospodarstva diljem svijeta; smanjuje gospodarski rast i razvoj, pritom vrlo često slabeći institucije, uskraćujući osnovne javne usluge običnim ljudima i u konačnici smanjujući opće blagostanje.

U pogledu razmatranja dinamike kretanja postotnog udjela sive ekonomije u bruto domaćem proizvodu (BDP-u) mnogih zemalja, smisleno je za pretpostaviti da je korupcija značajan čimbenik utjecaja jer se podmićivanje javnih službenika upravo događa u cilju izbjegavanja službene ekonomije kako bi se primjerice izbjeglo plaćanja poreza i sl. Isto tako, veća razina korupcije rezultirat će i povećanjem rizika od pranja novca, poglavito u svjetlu činjenice da će neodgovarajuća kontrola u državnim institucijama uključujući i neadekvatan nadzor bankarskih vlasti dovesti i do visokog rizika od pranja novca.⁶

⁵ V. Dyntu i O. Dykyi, "Cryptocurrency in the system of money laundering", *Baltic Journals of Economic Studies*, vol. 4, no. 5, 2019, str. 79.

⁶ M. V. Achim. i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020, str. 41-42.

Na Grafikonu 1. prikazana je razina korupcija u zemljama Europske unije od 2005 do 2015. godine.

Izvor: Izrada autorice prema M. V. Achim. i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020, str. 41-42. Dostupno na:

<https://libgen.is/book/index.php?md5=3632063D941C8671FE852965D89C8250>

Na razini Europske unije, u razdoblju od 2005. do 2015. godine, Rumunjska je bilježila najveći indeks percepcije korupcije, dok su Bugarska, Grčka i Hrvatska također bilježile višu razinu u odnosu na ostale zemlje članice. Nasuprot njima, najnižu razinu korupcije u EU imale su sjeverne zemlje, odnosno Danska, Finska, Švedska i Nizozemska. Glede dinamike kretanja CPI Indeksa na razini Europske unije u razdoblju od 2005. do 2011. godine, razvidan je negativan trend porasta razine korupcije, no mjere koje su potom donesene u cilju njenog smanjenja pokazale su se uistinu učinkovite te je prosječna razina korupcije u razdoblju nakon 2011. godine kontinuirano bilježila tendenciju smanjenja. Najveća razina korupcije u promatranom razdoblju zabilježena je u zemljama Srednje i Istočne Europe, dok zemlje Sjeverne

Europe kao i u kontekstu pranja novca ukazuju na najbolje rezultate.⁷

S druge strane, promotrivši sivu ekonomiju na razini EU u razdoblju od 2005.-2015. godine, valja istaknuti da je ista, u promatranom razdoblju dosegla razinu od čak jedne petine BDP-a Europske unije, premda ukazuje na pozitivan pomak u vidu općeg trenda smanjenja sa razine od 20% BDP-a EU-a koliko je iznosila 2005. godine na razinu od 17%, zabilježenu u 2015. godini. Najveći postotni udio u BDP-u zabilježen je na Cipru (32%), Malti (29%) te Rumunjskoj i Grčkoj (26%), dok je najmanji evidentiran u Nizozemskoj i Austriji (9%) te u Njemačkoj, Velikoj Britaniji i Luksemburgu (10%). U tom kontekstu, utvrđene razlike između četiri europske regije, odnosno između zemalja Sjeverne, Južne, Zapadne i Istočne Europe, pokrenule su i pitanja o specifičnim političkim, ekonomskim i pravnim uzrocima poput stope gospodarskog rasta, institucionalne kvalitete, kvalitete propisa i poreznog opterećenja, no i o društvenim i kulturološkim čimbenicima utjecaja poput kulture, religije, "poreznog morala" i sl.⁸

2.1.1. Ekonomski razvoj i pranje novca

Pranje novca smatra se nelegitimnim globalnim fenomenom koji narušava ekonomsku stabilnost svake zemlje te uvelike ovisi o institucionalnoj kvaliteti, dobroj javnoj upravi, kvaliteti birokracije, razini korupcije, zakonu i redu institucija te demokratskoj odgovornosti. U tom kontekstu, mnogobrojna istraživanja ukazuju na pozitivnu korelaciju između dobre javne uprave i pranja novca te na značajno negativan odnos nestabilnosti vlade i nezakonitih financijskih tokova. Kako bi se pranje novca iskorijenilo ili barem uspješno kontroliralo, vlade naprosto moraju biti stabilne, a institucionalna kvaliteta na odogvoarajućoj razini jer ukoliko se perači novca mitom i korupcijom uspiju infiltrirati u ove institucije, planirane zločine poput pranja novca bit će gotovo nemoguće zaustaviti.⁹

U tom kontekstu, adekvatan regulatorni okvir kao i efikasno pravosuđe temelj su učinkovite borbe protiv pranja novca i utjecaja na smanjenje njegova opsega.

U pogledu pranja novca, specifičnosti zemalja u razvoju prvenstveno se

⁷ Ibidem, str. 41-42.

⁸ Ibidem, str. 42.

⁹ M. Muhammad Amjad, N. Arshed i A. Anwar, "Money Laundering and Institutional Quality: The Case of Developing Countries", u *Money Laundering and Terrorism Financing in Global Financial Systems*, IGI Global publisher, 2021, str. 91.

odražavaju u povećanom opsegu prekograničnih prijenosa gotovinskih sredstava te plasiranja istih u razne oblike organiziranog kriminala, od prijevera u poslovanju s nekretninama, korištenja poreznih oaza u svrhu porezne utaje pa do krijumčarenja ljudi i trgovine narkoticima.

Tranzicijska su gospodarstva mnogo osjetljivija na pranje novca ponajprije zbog postojećih zakonodavnih praznina nastalih u procesu razvoja financijskog sektora, procesu privatizacije ili stvaranja tržišta vrijednosnih papira.¹⁰ Tako na primjer, ekonomske promjene koje su se dogodile u bivšim komunističkim zemljama istočne Europe posljedično su stvorile i plodno tlo nastanka raznolikih mogućnosti za pranje novca od strane beskrupuloznih pojedinaca, a najvećim dijelom zahvaljujući presporoj prilagodbi regulatornog sustava, odnosno instrumenata za otkrivanje, istragu i praćenje operacija pranja novca¹¹ suvremenim trendovima u okruženju.

Temeljem rezultata identificiranih u specijaliziranoj literaturi, utvrđeno je da je populacija siromašnijih zemalja sklonija uključivanju u kazneno djelo pranje novca i aktivnosti u svezi s istim, ponajprije radi stjecanja neposredne koristi, dok povećanje razine gospodarskog razvoja nepobitno dovodi i do smanjenja stope angažiranosti u kaznenim djelima pranja novca.¹²

2.1.2. Porezno opterećenje i pranje novca

Visoko porezno opterećenje može rezultirati korupcijskim radnjama u smislu podmićivanja javnih službenika u cilju izbjegavanja podmirenja porezne obveze, pa ne iznenađuje da se upravo ono smatra jednim od najčešće spominjanih uzroka financijskog kriminala.

U svrhu minimiziranja porezne obveze kao i izbjegavanja njenog plaćanja, posljednjih je desetljeća sve izrazitija tendencija usmjeravanja poslovnih aktivnosti poslovnih subjekata u jurisdikcije koje im omogućuju plaćanje nižih poreza te u konačnici i generiranje veće dobiti. Tako su stvorena porezna utočišta, oaze

¹⁰ S. R. Kroll, "Money laundering. A concept paper prepared for the Government of Bulgaria" International Law, 65, 1994, navedeno u: M. V. Achim i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020., str.80.

¹¹ W. R. Schroeder, "Money laundering: A global threat and the international community's response", *FBI Law Enforcement Bulletin*, vol. 7, no. 5, 2001, str.1–9., navedeno u: M. V. Achim i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020, str. 80.

¹² Ibidem, str. 81.

globaliziranog svijeta u kojima se porezi koriste kao komparativna prednost u bespoštednoj tržišnoj utakmici¹³.

U kontekstu razmatranja utjecaja poreznog opterećenja na razinu korupcije, bitno je naglasiti da ono mora biti analizirano u korelaciji s drugim čimbenicima koji određuju razinu korupcije poput, primjerice, razine gospodarskog rasta i institucionalne kvalitete. Istraživanja su međutim ukazala na oprečne rezultate utjecaja porezne politike na razinu korupcije u zemljama u razvoju u usporedbi s onim u razvijenim zemljama. Tako se u razvijenim zemljama s visokom razinom institucionalne kvalitete i s niskim poreznim pritiskom, očekivano bilježi i niža razina korupcije. No, u zemljama u razvoju koje se suočavaju s niskom razinom institucionalne kvalitete i niskim poreznim pritiskom, izgledna je i veća razina korupcija jer zbog niske učinkovitosti upravljanja, olakšano je i nepridržavanje zakona.¹⁴

2.1.3. Porezne oaze, "offshore" računi i "trustovi"

Vlade diljem svijeta ulažu sve svoje napore kako bi svojim građanima pružile pristojne javne usluge. S druge strane pojedinci plaćaju sve veće porezne obveze, a zauzvrat dobivaju sve lošije javne usluge. Štoviše, velike korporacije i imućniji građani radije odabiru izbjeći svoje društvene obveze locirajući se u fosfore poreznim oazama, a čak i ugledne tvrtke poput primjerice *Microsoft*, *General Motors* itd. koriste porezne oaze s ciljem generiranja što veće dobiti uslijed neplaćanja porezne obveze ili njenog umanjenja, kao da je u suprotnom, ne bi ionako ostvarili. Zaustavljanjem tog negativnog trenda, vlade bi mogle povećati svoja ulaganja u škole, bolnice, mirovine, javni prijevoz i socijalnu infrastrukturu. Porezne oaze smanjuju gospodarski i društveni potencijal zemalja u razvoju omogućavajući transnacionalnim tvrtkama da izvlače oko 50 milijardi američkih dolara godišnje utajom poreza. Čak oko jedne trećine svjetskog BDP-a u nekoj fazi prolazi kroz "fosfore" porezne oaze. Tako se, primjerice procjenjuje da se oko 6 trilijuna američkih dolara drži u "fosfore" poreznim oazama, ali niti jedan dolar nije uloženi u unapređenje znanosti, obrazovanja, filozofije ili borbu za ljudska prava. Osiguranje neprobojnog vela tajne, loša regulativa i neadekvatna provedba zakona u fosfore poreznim oazama magnet je za trgovce drogom, perače novca i

¹³ N. Nikolić, "Financijske oaze globaliziranog svijeta", *Ekonomska misao i praksa*, vol. 12, no. 2, 2004, str.254.

¹⁴ M. V. Achim. i S. N. Borlea, op. cit., str. 95.

kriminalce.¹⁵

Bilo kako bilo, tvrdnja Ujedinjenih naroda da je zajednički preduvjet pranju novca i raznim financijskim zločinima upravo mehanizam koji omogućuje stvaranje financijskih utočišta i fosfore centara, u današnje je vrijeme i više nego relevantna.¹⁶

Porezne oaze pokazuju tvrtkama i bogatim pojedincima način bijega od podmirenja njihove porezne obveze čime se ograničava kapacitet pojedinih zemalja u smislu povećanja prihoda putem oporezivanja te se potkopava sposobnost onih najsiromašnijih glede vitalnih ulaganja u socijalne usluge i gospodarsku infrastrukturu o kojima u konačnici i ovisi dobrobit ljudi i održivi gospodarski razvoj. "Fosfore" svijet pruža sigurno utočište političkoj korupciji, ilegalnom trgovanju oružjem i globalnoj trgovini drogom, pridonoseći tako širenju kriminala na globalnoj razini i olakšavajući pljačke javnih sredstava od strane korumpirane elite što u konačnici pridonosi povećanju kriminaliteta i otežava razvoj transparentnih proračunskih procesa u siromašnim zemljama. "Fosfore" sustav pridonio je i sve većoj učestalosti financijskih kriza, a valutna nestabilnost, brzi skokovi i preokreti tokova kapitala u zemljama u razvoju posljednjih su godina postale određujuće značajke globalnih financijskih tržišta.¹⁷

Bilo da je riječ o "fosfore" tvrtkama koje pružaju poslovne prednosti u odnosu na lokalna društva ili pak o "fosfore" bankovnim računima koji se otvaraju prvenstveno u cilju zaštite glavnice, većih kamata na štednju i prinosa na investicijska sredstva, jedna činjenica je neupitna: društveni trošak njihova egzistiranja je uistinu prevelik.

2.1.4. Korporativni menadžment i pranje novca

Potencijalni nedostaci sustava upravljanja na razini poduzeća, odražavaju se u manjkavom sustavu interne kontrole koji nije u stanju identificirati rizike kojima je tvrtka izložena. Vrlo često, među čimbenicima koji su doveli do stečaja mnogobrojnih tvrtki i financijske krize početkom 2000-ih, navode se čimbenici vezani uz računovodstvenu praksu u smislu neprilagođenosti pojedinih računovodstvenih modela rastućim inovacijama, što je u konačnici omogućilo i pojavu određene iz vanbilančne financijske

¹⁵ A. Mitchell et al., "No Accounting for Tax Havens", *Association for Accountancy & Business Affairs*, 2002, str. 2.

¹⁶ Ibidem, str. 7.

¹⁷ Oxfam, "Tax Havens: Releasing the Hidden Billions for Poverty Eradication", London, Oxfam, 2000, navedeno u: A. Mitchell et al., "No Accounting for Tax Havens", *Association for Accountancy & Business Affairs*, 2002, str. 8.

imovine te pitanja u svezi s priznavanjem imovine i utvrđivanjem vrijednosti konsolidiranih subjekata koje zbog složenosti određenih hibridnih instrumenata, otežava njihovo ispravno evaluiranje. S druge strane, istraživanja koja su 2009. godine proveli Vaithilingama i Nair, upućuju na činjenicu da bi se pranje novca moglo sustavno smanjiti, samo ukoliko bi zemlje ojačale revizijske standarde i standarde izvješćivanja jer bi se u tom slučaju smanjio i rizik neotkrivanja sumnjivih transakcija i mogućnost sudjelovanja u ilegalnim aktivnostima pranja novca.¹⁸

Upravni odbor poduzeća uobičajeno od uprave prima zbirna izvješća u svezi s transakcijama subjekta. Dakle, direktori, koji nisu izvršni menadžeri ne mogu sami otkriti ili spriječiti bilo kakvu nezakonitu radnju. Čak ni revizijski odbor ne provodi samostalno revizijske istrage već uz pomoć vanjskih revizora, a identificiranje kaznenih djela pranja novca u poduzećima može se ostvariti kroz učinkovite mehanizme korporativne strukture upravljanja poput internih kontrola i usklađenosti s regulatornim zahtjevima za izvješćivanje. Stoga, funkcija interne revizije može biti itekako korisna u identificiranju kaznenih djela pranja novca poglavito ako bi ista umjesto financijskog upravitelja, o uočenim pogreškama izvijestila Revizijski odbor.¹⁹

Temeljem svega navedenog, moglo bi se zaključiti da povećanje kvalitete korporativnog upravljanja nepobitno dovodi i do smanjenja obujma kaznenog djela pranja novca.

2.1.5. Bankarstvo i pranje novca

U procesu pranja novca, kontakt kriminalnog miljea s bankarskim institucijama zapravo čini polaznu osnovu, a poradi širokog spektra proizvoda i usluga koje pružaju, najčešće su rabljeni instrumenti za pranje novca. Naime, činjenica da se banke često koriste u svrhu pranja novca i transfer nezakonito stečenih sredstava s računa na račun u zemlji ili inozemstvu, ukazuje na potrebu egzistiranja visoke razine transparentnosti te adekvatnog nadzora u smislu praćenja transakcija i ponašanja vezana uz bankovne račune.

¹⁸ V. Vaithilingam i M. Nair, "Mapping global money laundering trends: Lessons from the pace setters", *Research in International Business and Finance*, 2009, navedeno u: M. V. Achim i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020, str. 148.

¹⁹ M. V. Achim, i S. N. Borlea, op. cit., str. 148

Postavljanje ili preuzimanje lažnih "shell" tvrtki; otvaranje i zatvaranje računa, financiranje strukture kao što su strukture zakupa i zajmova; hipoteke i njihov otkup; bavljenje nekretninama; transakcije, sudjelovanje u investicijskim projektima, upravljanje dioničkim fondovima itd. su financijski instrumenti često korišteni s ciljem pranja novca i većina ih se nudi u prostoru maloprodaje i komercijalnog bankarstva. Stoga ne čudi ni činjenica da su AML propisi, primarno bili usmjereni upravo na regulaciju maloprodaje, malih poslovnih banaka i banaka srednje veličine. No, tijekom godina, usporedno s razvojem sve inventivnijih metoda i tehnika pranja novca, fokus se proširio i na druge sektore financijske industrije.²⁰

2.2. Pranje novca kao oblik financiranja terorizma

Premda terorizam kao oblik političkog nasilja predstavlja nezakonitu aktivnost, a izvori financiranja tako ulaze u sferu novca stečenog nezakonitim aktivnostima, oni ipak mogu biti i zakoniti. Doduše, najveći dio sredstava koji teroristi koriste u svojim operacijama stečen je drogom, bijelim robljem, narkoticima, rijetkim dragim kamenjem tzv. blood diamonds, ucjenama i sličnim aktivnostima koje spadaju u područje organiziranog kriminala, no ipak, vrlo važnu ulogu glede dostavljanja novca terorističkim organizacijama svakako imaju organizacije karitativnog i humanitarnog karaktera. Tako su primjerice Hamas i Hezbolah službeno registrirane kao socijalno - karitativne organizacije. Same tehnike pranja novca ne razlikuju se od onih koje se koriste za prikrivanje izvora financiranja terorizma, no postoji razlika glede same svrhe. Tako će se pranjem novca nastojati sakriti njegovo nezakonito porijeklo, dok će se sredstvima namijenjenim financiranju terorizma nastojati zamaskirati krajnje odredište i svrha kojoj su ista namijenjena.²¹

2.2.1. Pojmovno određenje financiranja terorizma

Ne postoji jednoznačno određenje terorizma jer premda su sve definicije usuglašene u tome da terorizam podrazumijeva prijetnju i uporabu sile u svrhu zastrašivanja i ostvarenja političkih ciljeva, postoje i velike razlike u njihovom tumačenju zbog čega Vlade reagiraju na terorizam na različite načine; pojedine ga

²⁰ C. Derek i N. M. van Dijck, op.cit., str. 45.

²¹ S. Cindori i dr., *Sustav sprječavanja pranja novca - Nove prijetnje globalnoj sigurnosti*, Zagreb, Libertin Naklada d.o.o., 2020, str. 193-194.

toleriraju, a pojedine čak i podržavaju. No, terorizam nije tek imaginaran pojam; njegovi negativni učinci su itekako stvarni dok pod krinkom opravdanosti političkim svrhama uništava živote nevinih ljudi. Međutim, sve dok postoji zbunjenost i razlike čak i u istraživačkim krugovima glede samog tumačenja i određenja terorizma, ni međunarodni odgovor na ovaj problem ne može biti u potpunosti učinkovit.

Prema UN–ovoj Međunarodnoj konvenciji za suzbijanje financiranja terorizma iz 1999. godine²², "kazneno djelo terorizma čini svaka osoba koja izravno ili neizravno, nezakonito i voljno nabavi ili prikupi sredstva s namjerom da se ona koriste, ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično, u svrhu provođenja djela koje predstavlja kazneno djelo definirano dodatkom Konvenciji ili bilo kojeg drugog djela kojemu je namjena prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili bilo koje druge osobe, koja nije aktivno uključena u situaciju oružanog sukoba, ako je svrha toga djela, po njegovoj naravi ili sadržaju zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku vladu ili međunarodnu organizaciju na činjenje nekog djela ili suzdržavanje od činjenja bilo kojeg djela".²³

2.2.2. Tipologije financiranja terorizma

Tipologije, bilo da se radi o pranju novca ili financiranju terorizma, generalno se mogu definirati kao „*sustavno razvrstavanje ili podjela metoda, tehnika i trendova promatrano u jednom vremenskom razdoblju, a koji imaju više zajedničkih karakteristika ili obilježja*“.²⁴

U svrhu pružanja pomoći, kako svim obveznicima, tako i svim tijelima kojima su zakonom regulirane uloge u sustavu za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, Ured za sprječavanje pranja novca uobičajeno daje ili objavljuje informacije o aktualnim tehnikama, metodama i tipologijama pranja novca i financiranja terorizma.

2.2.3. Izvori financiranja terorizma

Sama priroda financiranja terorističkih aktivnosti razlikovat će se od jedne terorističke organizacije do druge, ovisno o tome radi li se o tradicionalno hijerarhijskoj organizaciji ili o manjoj neovisnoj, decentraliziranoj organizaciji koja samostalno

²² Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju terorizma, SL L 159/1-12. 22.6.2018.

²³ Ž. Pedić, "Neprofitni sektor i rizik od financiranja terorizma", *Ekonomisao i praksa*, vol. 19, no. 1, 2010, str. 142.

²⁴ Ministarstvo financija, *Tipologije financiranja terorizma - Primjeri iz inozemne prakse*, 2012, str. 3., https://mf.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20FT-HR.pdf, (pristupljeno 11. svibnja 2022.).

provodi svoje financiranje. Financijske potrebe terorista i terorističkih organizacija odnose se na financiranje svih izravnih troškova u svezi s terorističkim operacijama, poput troškova za životne potrebe terorista i njihovih obitelji, plaće, obuku, putovanja i logistiku, materijal za izradu eksploziva, vozila, nadzornu opremu i sl. te šire troškove organizacije neophodne za razvoj i održavanje infrastrukture, novačenje članova i promoviranje ideologije terorističke organizacije, a koji k tome vrlo često uključuju i podršku raznim humanitarnim organizacijama i medijima pod kontrolom same terorističke organizacije.²⁵

Po pitanju pronalaženja financijskih sredstava, teroristi su vrlo prilagodljivi te se financiraju iz zakonitih i nezakonitih izvora, državnih sponzorstava, tzv. sigurnih luka i tzv. neuspješnih država. Privid zakonitosti, terorističke organizacije najčešće stječu zlouporabom raznih dobrotvornih organizacija, zakonitih poslovnih aktivnosti i samofinanciranjem. Atraktivnost korištenja upravo dobrotvornih organizacija ogleda se u činjenici da su blaže regulirane; da su to organizacije od društvenog povjerenja i da se njihove aktivnosti vrlo često odvijaju putem gotovinskih transakcija. Samofinanciranje podrazumijeva korištenje vlastitih sredstava samog terorista ili njegove rodbine, a nerijetko i novčanih sredstava organizacije koja nije izravno uključena u provođenje samo terorističkog čina. Korištenje zakonitih izvora naziva se i "black-washing" jer se čisti novac pretvara u tzv. crni novac kojem je svrha financiranje potreba terorističke organizacije. Nezakoniti izvori financiranja terorizma pretpostavljaju uporabu sredstava stečenih nezakonitim kriminalnim aktivnostima poput trgovine oružjem, drogom, ucjenama i iznuđivanjem. No ipak, ključni izvori financiranja terorizma su državna sponzorstva, tzv. sigurne luke i tzv. propale države.²⁶

2.3. Ciljevi borbe protiv pranja novca

Danas, više nego ikad prije, pranje novca i financiranje terorizma predstavljaju ozbiljne prijetnje i ugroze kako sigurnosti, tako i integritetu financijskog sustava. Stoga je od izrazitog značaja uspostaviti učinkovitu suradnju nacionalnih i međunarodnih tijela te poraditi na podizanju razine svijesti o težini navedene problematike i posljedicama koje evidentno ostavlja na gospodarstva diljem svijeta u smislu sprečavanja gospodarskog rasta i razvoja te narušavanja financijskog integriteta. U današnje vrijeme

²⁵ Ministarstvo financija, *Tipologije financiranja terorizma - Primjeri iz inozemne prakse*, op.cit., str. 10-11.

²⁶ Ibidem, str. 12.

prednosti suvremene IKT tehnologije, globalizacije i posljedične ekonomske integracije olakšavaju prijenos nezakonito stečenih novčanih sredstava iz jedne države u drugu i prikrivanje pravog izvora novca te se ponekad stječe dojam da su nezakonitosti uvijek ispred regulatora, posebice glede primjene sve sofisticiranijih metoda i tehnika koje se koriste za obavljanje kriminalnih aktivnosti. Tako je pranje novca zapravo postalo međunarodni fenomen koji nagrizava same temelje slobodnog i konkurentskog tržišta, financijskog integriteta i oslabljuje gospodarstva diljem svijeta čineći ih vrlo ranjivim. Pranje novca ugrožava stabilnost financijskog sektora i financijskih institucija koje djeluju na financijskom tržištu te za sobom ostavlja izrazite socijalne i ekonomske posljedice. Prihodi generirani od nezakonito stečenih aktivnosti kriminalnim skupinama daju veliku ekonomsku moć, dok se njihovi interesi svode isključivo na zaštitu vlastite imovine. U takvim okolnostima, države su bile primorane stvarati vlastite mjere i formirati sustave za prevenciju pranja novca što je posljedično rezultiralo time da počinitelji nezakonitih aktivnosti traže jurisdikcije gdje su takve mjere slabo regulirane ili uopće ne postoje. Stoga je upravo učinkovit regulatorni okvir temelj borbe protiv pranja novca, jer njegovim odsustvom otvara se širok spektar mogućnosti za pranje nezakonito stečenih sredstava.²⁷

U tom kontekstu, svi ciljevi borbe protiv pranja novca prvenstveno su vođeni potrebom uspostave adekvatnih mehanizama regulacije i nadzora kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu te kvalitetnije suradnje glede razmjene informacija i usklađenosti nacionalnih zakonodavstava s međunarodnim regulatornim okvirom.

S aspekta AML regulacije, svi su ciljevi usmjereni ka smanjenju tajnosti i osnaživanju transparentnosti glede odgovornosti i obveza "vratara" financijskog sektora poput banaka, javnih bilježnika i sl. u prepoznavanju sumnjivih klijenata i transakcija te prijavljivanja istih nadležnim regulatornim tijelima kako bi pomogle agencijama za provođenje zakona u lakšoj detekciji i kaznenom gonjenju perača novca.²⁸

No, AML propisi stavljaju financijsku instituciju između kamena i nakovnja. Usklađenost sa zakonima i propisima može biti suštinski važna za financijsku instituciju

²⁷ Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, 2011, str. 6, https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf, (pristupljeno 10. svibnja 2022.).

²⁸ P. Gerbrands et al., "The effect of anti-money laundering policies: an empirical network analysis", *EPJ Data Science*, vol. 11, no. 1, 2022, str. 3.

koja ozbiljno promišlja o svojoj ulozi odgovornog korporativnog građanina, no samo poštivanje zakona neće generirati prihod.²⁹

Gledajući iz perspektive financijskih institucija vođenih profitom kojima praćenje transakcija predstavlja trošak, cilj je postići ravnotežu između primjene zakonodavnog okvira i zadovoljstva njenih klijenata kao jednim od glavnih pokretača konkurentnosti jer u konačnici, financijske institucije generiraju prihod zahvaljujući obavljanju financijskih usluga tim istim klijentima. S druge pak strane, sustavu praćenja kompjuterskom analizom, cilj je generirati AML upozorenja, dok je onima koji sagledavaju cjelokupan poslovni kontekst cilj izvijestiti regulatora. I doista, cijeli AML lanac kulminira u jedinstvenom konačnom cilju: podnošenju regulatornih izvješća.³⁰ Tako, se zapravo pravi ciljevi koji stoje iza AML operacija, iz perspektive javno registrirane financijske institucije vodene profitom, svode na uspostavu ravnoteže između prečestog i nedovoljnog prijavljivanja sumnjivog ponašanja i to na najekonomičniji način.³¹

²⁹ C. Derek i M. Van Dijck Nemscik, op.cit., str. 10.

³⁰ Ibidem, op.cit., str. 9.

³¹ Ibidem, str. 11.

3. TIPOLOGIJE PRANJA NOVCA

Pojmom tipologije pranja novca označavamo "sustavno razvrstavanje ili podjelu metoda, tehnika i trendova pranja novca promatrano u jednom vremenskom razdoblju, a koji imaju više zajedničkih karakteristika ili obilježja".³²

U kontekstu pranja novca, najčešće rabljeni i najrizičniji financijski instrument svakako jest gotovina jer počiniteljima kaznenog djela osigurava visoku razinu zaštite privatnih podataka te posljedično umanjuje svaku kontrolu provedenih transakcija.

"Tipologije igraju ključnu ulogu u procesu postavljanja standarda od strane FATF međunarodnog tijela čija je misija i svrha upravo razvoj i promoviranje politika na nacionalnoj i međunarodnoj razini, te postavljanje međunarodnih standarda za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma".³³ Pomažu u lakšem razumijevanju, odnosno prepoznavanju načina "zlouporabe okvira za zakonito poslovanje te financijskih kanala u svrhu pranja novca".³⁴

U kontekstu pranja novca, diferencijacija različitih tipologija proizlazi iz uporabe različitih tehnika i metoda pranja nezakonito stečenih sredstava, a s obzirom na značajan tehnološki napredak u posljednjih nekoliko desetljeća, one postaju sve kreativnije, sofisticiranije i inventivnije. Primjena jedne metode ne isključuje mogućnost primjene druge metode. Čak štoviše, u praksi se vrlo često susrećemo s kombinacijama više različitih metoda čime sama identifikacija pravog izvora i stvarnih vlasnika postaje sve kompliciranija i složenija. Razlikujemo tipologije koje su po svojoj prirodi svojstvene poduzećima i one koje zadiru u sferu djelovanja fizičkih osoba.

3.1. Tipologije pranja novca pravnih osoba

Sam postupak pranja novca kod pravnih osoba višestruko je kompleksniji u odnosu na slučajeve pranja novca koji uključuju fizičke osobe, a najčešće podrazumijeva korištenje "offshore" tvrtki, ispostavljanje fiktivnih računa, korištenje nerezidentnih mostnih računa, prijenos gotovine bez prijave nadležnim carinskim tijelima i sl. U nastavku rada bit će prikazano nekoliko stvarnih primjera koji ilustriraju različite tipologije pranja novca pravnih osoba u domaćem i inozemnom kontekstu:

³² Ministarstvo financija, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, op.cit., str.4.

³³ Ibidem, str. 4

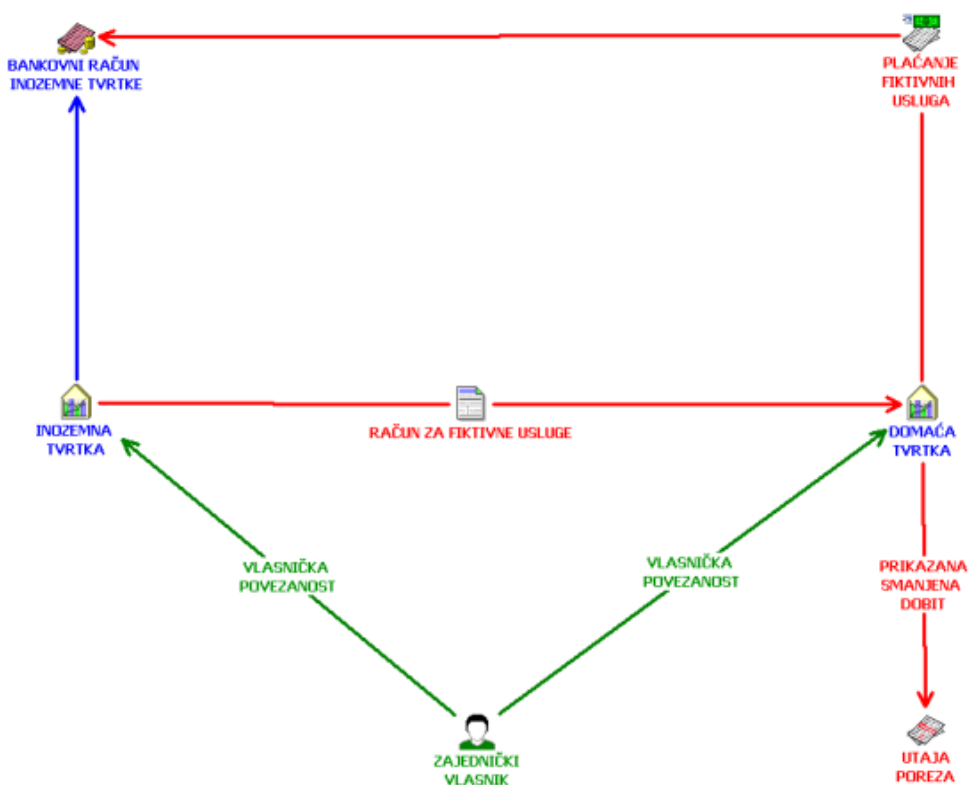
³⁴ Ibidem, str. 4."

❖ Ispostavljanje fiktivnih računa

Inozemna tvrtka domaćoj tvrtki koju posjeduje isti vlasnik, ispostavlja račun za fiktivne usluge koje u stvarnosti nisu izvršene. Potom, domaća tvrtka doznakom u inozemstvo za iste vrši plaćanje dok u poslovnim knjigama, vrijednost računa evidentira kao trošak čime umanjuje poreznu osnovicu za obračun poreza što u konačnici dovodi do porezne utaje.³⁵

Na slici 1. prikazana je tipologija pranja novca ispostavljanjem računa za usluge koje nisu izvršene.

Slika 1. Shematski prikaz 1. tipologije pranja novca ispostavljanjem fiktivnih računa

Izvor: Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, 2011, str. 8. Dostupno na:

https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf, (pristupljeno: 11. svibnja 2022.).

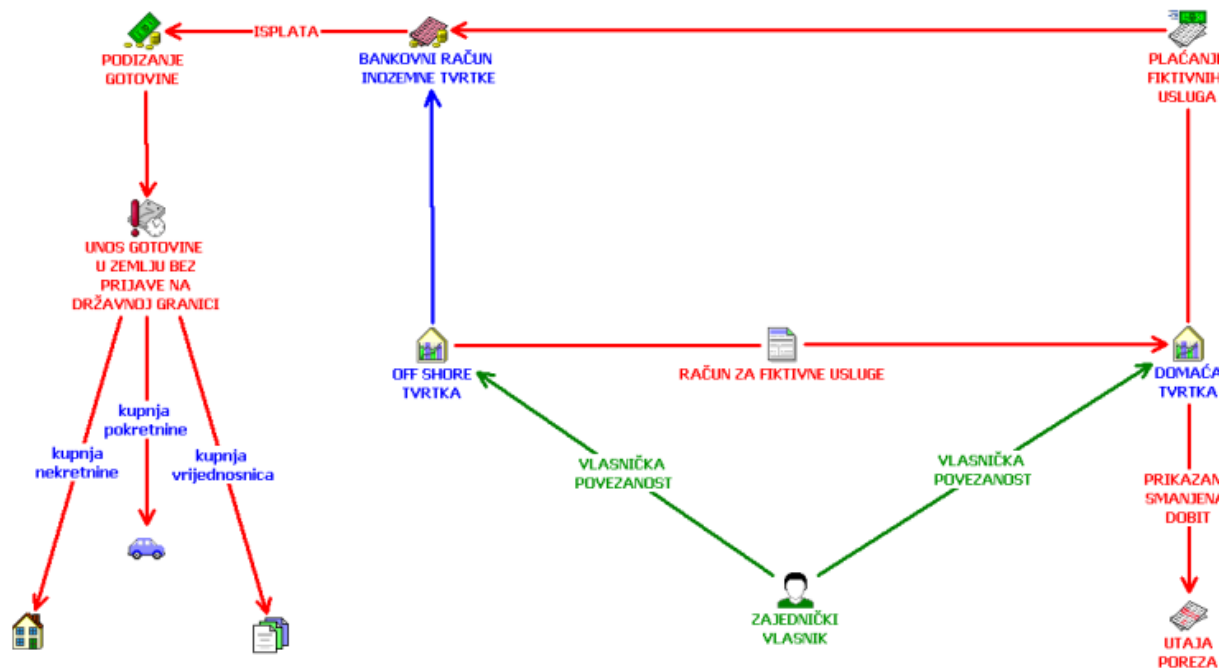
³⁵ Ibidem, str. 8.

❖ Ispostavljanje fiktivnih računa vlasnički povezane tvrtke registrirane u "offshore" financijskom centru ("OFC")

Inozemna tvrtka registrirana u offshore financijskom centru ispostavlja račun za usluge domaćem poduzeću koje potom isti plaća doznakom na račun iste offshore tvrtke otvoren u inozemstvu. Ispostavljeni račun inozemne "offshore" tvrtke knjiži se kao trošak u poslovnim knjigama domaćeg poduzeća što dovodi do umanjenja porezne osnovice. Inozemno i domaće poduzeće vlasnički su povezani, a sredstva na nerezidentni račun otvoren u inozemstvu, podižu se u gotovini. Ista se potom unose u rezidentnu zemlju, no ne prijavljuju na državnoj granici kako bi se naposljetku upotrijebila za kupnju vrijednosnica i pokretnina i nekretnina u rezidentnoj zemlji. U pravilu, "offshore" tvrtke u matičnoj zemlji nemaju zaposlenike, već svoje aktivnosti obavljaju putem tvrtke posrednika koji za odgovarajuću naknadu za istu offshore tvrtku obavlja poslove vezane za registraciju ureda te usluge povrata pošte. Tako se zapravo putem otvorenih nerezidentnih računa novčana sredstva transferiraju iz rezidentne zemlje u inozemstvo i potom ponovno u obliku gotovine ili kreditnom linijom, vraćaju u rezidentnu zemlju, no u odsustvu prijave nadležnim carinskim tijelima.³⁶ Slika 2. prikazuje tipologiju pranja novca ispostavljanjem fiktivnih računa od strane offshore tvrtke, vlasnički povezane s domaćim poduzećem.

³⁶ Ibidem, str. 9.

Slika 2. Shematski prikaz 2. tipologije pranja novca ispostavljanjem fiktivnih računa

Izvor: Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, 2011, str. 9. Dostupno na:

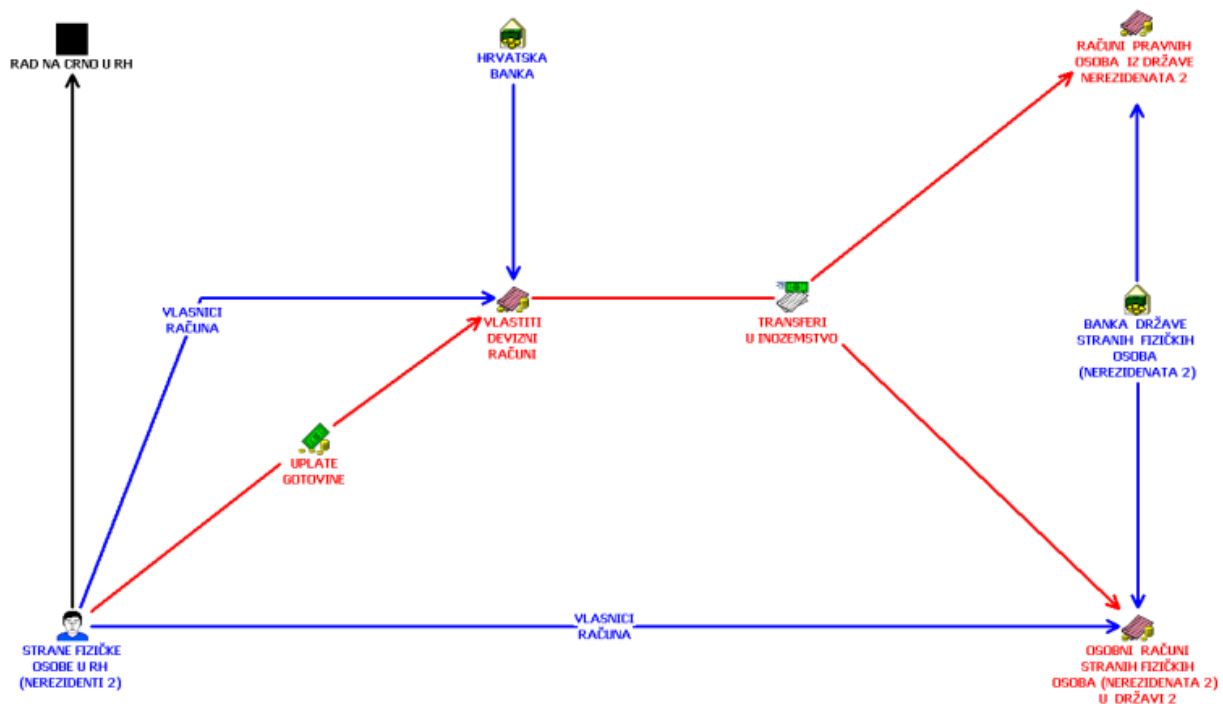
https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf, (pristupljeno: 11.svibnja 2022.).

❖ Pranje novca putem trgovačke djelatnosti

Fizičke osobe strani državljanji koji imaju boravište u Republici Hrvatskoj i osnivači su poduzeća koje se bavi trgovačkom djelatnošću, polažu gotovinu u stranoj valuti na vlastiti devizni račun otvoren kod hrvatske banke. Ista gotovinska novčana sredstva potom se transferiraju u inozemstvo na osobne račune istih fizičkih osoba ili pak u korist računa poduzeća iz te strane države što može ukazivati na moguću poreznu utaju, odnosno na to da gotovinska novčana sredstva potječu od prodaje robe na crno na tržištu Republike Hrvatske.³⁷ Slika 3. ilustriran je prikaz tipologije pranja novca prodajom robe na crno.

³⁷ Ibidem, str. 11.

Slika 3. Pranje novca posredstvom trgovačke djelatnosti

Izvor: Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, 2011, str.11. Dostupno na:

https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf, (pristupljeno: 11.svibnja 2022.).

❖ Primjer pranja novca posredstvom offshore tvrtki

Na nerezidentni račun “offshore” tvrtke “LTD”, od više različitih fizičkih i pravnih osoba iz različitih država među kojima su se svojom vrijednošću najviše isticala doznake američkog državljanina AB. Deviznim je doznakama ukupno doznačeno cca 2,0 milijuna USD. Potom je u svojstvu fizičke osobe, američki državljanin AB ta ista sredstva doznačio na račune više pravnih i fizičkih osoba u više različitih zemalja. Nakon kraćeg vremenskog razdoblja, “offshore” tvrtka “LTD” kod druge hrvatske banke Y otvara još jedan nerezidentni račun te putem loro i nostro doznaka transferira sredstva u iste zemlje. Nadalje, ustanovljeno je da je tvrtka “LTD”, banci X “offshore” povjerala na skrb dionice tvrtke sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, stečene u inozemstvu. Po nalogu “offshore” tvrtke “LTD”, banka X prodala je dionice na domaćem tržištu kapitala i tako generirana sredstva odmah konvertirala u USD te odobrila nerezidentni račun “offshore” tvrtke “LTD” nakon čega je tvrtka dala nalog za

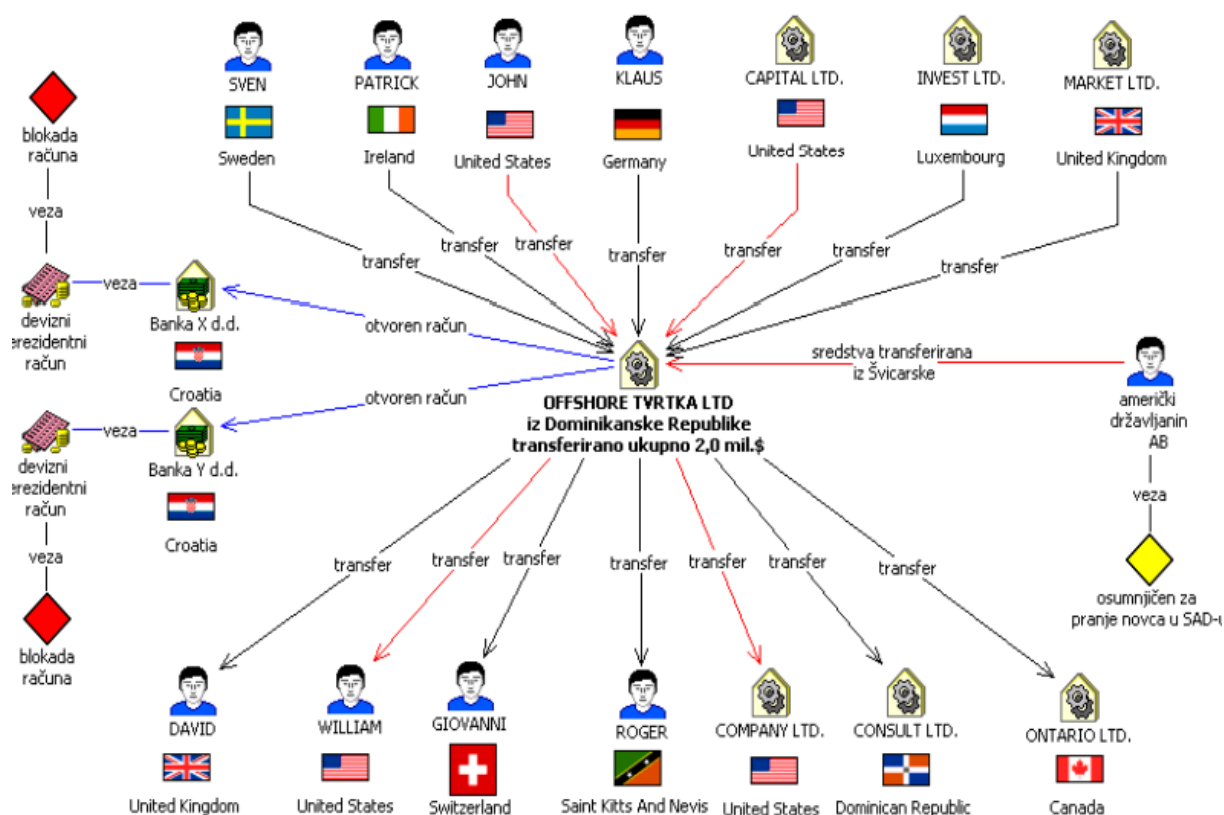
prijenos tih sredstava u inozemstvo. U tu svrhu korišteni su "mostni" računi preko kojih je samo vršen transfer sredstava iz jedne države u drugu da bi se stekao lažan privid zakonitosti transakcija. Nadalje, "offshore" tvrtka "LTD", umjesto da izravno transferira sredstva doznačena od strane pravnih i fizičkih osoba iz SAD-a drugim fizičkim i pravnim osobama koji su također rezidenti SAD-a i Kanade što bi bilo smisljeno i ekonomski isplativo, ona koristi nerezidentne račune u hrvatskim bankama s kojih se sredstva doznačena iz SAD-a, ponovno doznačuju u SAD i Kanadu. Također, "offshore" tvrtka "LTD" povremeno je doznačivala sredstva sa svojih nerezidentnih računa otvorenih u hrvatskim bankama, na svoje račune otvorene u bankama u drugim državama kao primjerice u Dominikansku Republiku ili u SAD. Kao razlog za sumnju u počinjenje kaznenog djela pranja novca, također se navodi činjenica da su tvrtke koje primaju i doznačuju sredstva preko otvorenih nerezidentnih "mostnih" računa, uobičajeno registrirane u offshore zonama i nemaju uspostavljene poslovne odnose s tvrtkama države u kojoj su računi otvoreni³⁸; a i prilikom pranja novca ustaljena je praksa da "loro" doznake (doznake iz inozemstva) na račun stižu u usitnjenim doznakama jednih fizičkih i pravnih osoba, dok se "nostro" doznakama (doznakama u inozemstvo) okrupnjena sredstva transferiraju drugim fizičkim i pravnim osobama³⁹. Nadalje, u sam proces pranja novca, uobičajeno je uključeno više banaka te fizičkih i pravnih osoba u više različitih država, a identitet fizičkih osoba koji se pritom koristi, vrlo je često lažan ili pak, ukoliko i jest stvaran, tada se zapravo radi o korištenju identiteta ljudi koji su za vrlo malu naknadu spremni svoje račune ustupiti na korištenje.⁴⁰ Slika 4. prikazuje proces pranja novca korištenjem mostnih računa od strane offshore tvrtke.

³⁸ Ibidem, str. 22..

³⁹ Ibidem, str. 23.

⁴⁰ Ibidem, str. 22-23.

Slika 4. Pranje novca posredstvom offshore tvrtki

Izvor: Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, 2011, str. 23. Dostupno na:

https://mfin.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf, (pristupljeno: 11.svibnja 2022.).

3.2. Tipologije pranja novca fizičkih osoba

U kontekstu sagledavanja tipologija pranja novca od strane fizičkih osoba, razvidan je niži stupanj složenosti u odnosu na tipologije pranja novca od strane poduzeća te ih je stoga lakše i identificirati. Međutim, unatoč tome svakim se danom sve više i intenzivnije razvijaju nove tehnike i metode pranja novca koje u različitim međusobnim kombinacijama podižu i razinu kompleksnosti otkrivanja stvarnog podrijetla prljavog novca te predstavljaju izazov međunarodnim regulatornim tijelima.

Kako bi se prikrilo nezakonito podrijetlo, imovinsku korist stečenu gospodarskim kriminalom potrebno je "oprati" što će presjeći trag novca koji vodi ka kaznenim

djelima, no čak i kada je zločinac uspješno procesuiran i osuđen za kriminalne aktivnosti, ako je novac uspješno "oprان", njegova imovina neće biti podložna oduzimanju, budući se ne može dokazati nikakva veza između ove imovine i osuđenika, a ukoliko kriminalac i završi u zatvoru, njegova će obitelj i dalje moći njome nesmetano raspolagati. U trenutku kada se otkrije neuobičajeno i sumnjivo ponašanje, novac je najvjerojatnije već prebačen i izvan dosega financijske institucije. Međutim, izvješćivanje nadležnih tijela o istom još uvijek može pružiti korisne naznake alarmantnog ponašanja te biti svojevrsno polazište za daljnju istragu, a posebice kada se upozorenje jedne banke može triangulirati s upozorenjima drugih banaka. U većini zemalja takva će upozorenja biti upućena financijsko-obavještajnim jedinicama što u konačnici može rezultirati razotkrivanjem, kaznenim progonom i procesuiranjem odgovornih.⁴¹

U tom kontekstu, uistinu postoji čitava paleta mogućnosti i načina pranja nezakonito stečenih sredstava od strane fizičkih osoba poput primjerice korištenja kreditne linije, krijumčarenja novca, prijenosa gotovine putem društva koje obavlja usluge platnog prometa umjesto putem banaka, neuobičajeno velikim položima gotovine, fizičkim prijenosom iste u različitim valutama preko granice bez prijave nadležnim tijelima i sl. U svrhu lakšeg razumijevanja, u nastavku rada bit će prikazano nekoliko tipologija pranja novca od strane fizičkih osoba.

❖ Neuobičajeno veliki polozi gotovine

Više različitih rodbinski i prijateljski povezanih fizičkih osoba kroz dulji vremenski period polažu gotovinska sredstva na vlastiti račun ili pak na račune povezanih osoba otvorenih u više hrvatskih banaka. Dio položene gotovine oročavaju, a dio koji će se kasnije koristiti za kupnju poduzeća i nekretnina u Hrvatskoj, isplaćuje se u gotovini. Budući iste fizičke osobe nisu zaposlene, izgledna je mogućnost pranja novca stečenog od nezakonitih aktivnosti trgovanja drogom ili mogućnost pripadanja nekoj većoj kriminalnoj organizaciji koja na taj način ostvaruje veće imovinske koristi.⁴²

❖ Prijenos gotovine preko državnih granica bez prijave carinskim tijelima

"Tijekom određenog vremenskog razdoblja nekoliko fizičkih osoba međusobno

⁴¹ C. Derek i M. Van Dijck Nemscik, op.cit., str. 5-7.

⁴² Ministarstvo financija, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, op.cit., str. 12.

povezanih rodbinskim i drugim vezama polažu gotovinska novčana sredstva različitih valuta i apoena u korist vlastitih računa ili pak računa drugih povezanih fizičkih osoba, a koji računi su otvoreni kod nekoliko hrvatskih banaka"⁴³. Ista su sredstva u raznim valutama, bila fizički prenesena izvan državnih granica, no u odsustvu prijave nadležnim tijelima te potom položena na račune u hrvatskim bankama. Nadalje, ta se sredstva oročavaju, potom razoročavaju, vrši se njihova konverzija u druge valute te naposljetku obavlja transfer s jednog računa na drugi. Budući fizičke osobe nemaju evidentirane prihode po osnovi zaposlenja, izgledno je da gotovinska sredstva položena u hrvatski bankarski sustav potječu od nezakonitih aktivnosti trgovanja drogom u inozemstvu.⁴⁴

❖ Doznake gotovog novca u inozemstvo putem društva koje obavlja usluge platnog prometa

"Različite domaće fizičke osobe ili strane fizičke osobe koje borave u RH, tijekom vremenskog razdoblja od jedne godine, putem društva koje obavlja određene usluge platnog prometa, uključujući i prijenos novca, doznačuju u inozemstvo gotovinska novčana sredstva ili su primatelji novčanih sredstava iz inozemstva. Primatelji odnosno pošiljatelji novčanih sredstava su različite fizičke osobe iz različitih zemalja."⁴⁵ Pošiljatelji rezidentl nemaju evidentirana primanja, dok su primatelji sredstava različite fizičke osobe iz različitih zemalja. Temeljem navedenog postojat će osnovana sumnja na počinjenje kaznenih djela poput krijumčarenja ljudi, trgovanja ljudima te međunarodne prostitucije.⁴⁶

❖ Lihvarski ugovori

"Tijekom određenog vremenskog razdoblja u tzv. kreditnim uredima u nekoliko većih gradova u Republici Hrvatskoj, strane fizičke osobe i domaće pravne osobe (vlasnici kojih su strane fizičke osobe), pojavljuju se kao zajmodavci, dok se kao zajmoprimci pojavljuju domaće fizičke osobe"⁴⁷ koje u svrhu dobivanja zajma u vidu kolaterala zalažu vlastite nekretnine. Zajmovi se isplaćuju u obliku gotovine, no u

⁴³ Ibidem, str. 13.

⁴⁴ Ibidem, str. 13.

⁴⁵ Ibidem, str. 15.

⁴⁶ loc.cit

⁴⁷ Ibidem, str. 14.

znatno manjem iznosu u odnosu na ugovoreni, a sam je izvor tih sredstava plasiranih domaćim fizičkim osobama potpuno nepoznat. Anuiteti se ne uplaćuju na žiro račun zajmodavca, već rezidentnih pravnih osoba u kojima su direktori ili osnivači također nerezidentne fizičke osobe te jedan dio sredstava u gotovini podiže više domaćih fizičkih osoba u svojstvu posrednika, dok se drugi dio transferira na račune trećih rezidentnih pravnih osoba koje također nisu stvarni zajmodavci i u kojima su direktori ili osnivači nerezidentne fizičke osobe. Potom, rezidentna fizička osoba podiže gotovinska sredstva⁴⁸. Naime, "ista domaća fizička osoba koja je podizala sredstva u gotovini s računa domaćih pravnih osoba, temeljem punomoći je, za strane fizičke osobe osnovala neke od tih povezanih pravnih osoba i za njih otvorila poslovne račune. Ista domaća fizička osoba opunomoćena je i po nerezidentnom računu jedne od stranih fizičkih osoba - osnivača domaćih pravnih osoba davatelja zajmova te u ime strane fizičke osobe obavlja konverziju dijela gotovine sa računa domaćih pravnih osoba u stranu valutu"⁴⁹ te ista uplaćuje na njegov račun da bi se u konačnici prosljedila na račun društva u inozemstvu. Budući rezidentna fizička osoba više puta dnevno gotovinu podiže sa različitih žiro računa pritom se pobrinuvši da svaki put gotovinu podigne kod različitih zaposlenika iste banke te da pojedinačni iznos po jednoj obavljenoj transakciji ne bude veći od zakonski dozvoljenog iznosa koji bi podlijegao obvezi prijave, vrlo je vjerojatno da postoji mogućnost počinjenja kaznenih djela prijevare, zaključivanja lihvarskih ugovora te utaje poreza.⁵⁰

❖ Utaja poreza korištenjem tekućeg računa u poslovne svrhe

Po nalogu više fizičkih i pravnih osoba vrše se besgotovinske uplate na tekući račun rezidentne fizičke osobe koja se bavi profesionalnom djelatnošću i koja k tome u istoj poslovnoj banci posjeduje i poslovni žiro račun. S istog tekućeg računa kontinuirano se vrše gotovinske isplate, a potom se ista sredstva doznačuju na žiro račun ili se s tekućeg računa prebacuju na žiro račun u vidu pozajmica što u konačnici upućuje na zaključak da rezidentna fizička osoba svoj tekući račun koristi u poslovne, a ne osobne svrhe, kako bi utajila porez i izbjegla evidentiranje stvarno generirane dobiti.⁵¹

⁴⁸ loc. cit

⁴⁹ loc. cit

⁵⁰ loc. cit.

⁵¹ Ibidem, str. 19.

3.3. Faze pranja novca

Proces pranja novca obuhvaća tri faze: fazu polaganja, fazu prikrivanja i fazi integracije.

Prve dvije faze karakterizira sudjelovanje bankarskih i financijskih posrednika, dok u posljednjoj fazi perači novca nastoje integrirati nezakonito stečena sredstva u financijski sustav.⁵²

Faza polaganja

U fazi polaganja, unose se ilegalni prihodi u financijski sustav te se primjenom različitih metoda i tehnika udaljavaju od svog stvarnog, nezakonitog izvora, a budući perači novca upravo u fazi polaganja svoja nezakonita sredstva iznose na svjetlo dana, ova je faza od ključne važnosti u smislu razotkrivanja i preveniranja pranja novca.⁵³

Glede pokušaja ozakonjenja prljavog novca i ulaska novca u redovite novčane tokove, važno je obratiti pozornost na nekoliko grupa transakcija poput deinvestiranja, fiktivnih potraživanja i fiktivnih prihoda, dokapitalizacije, obveza iz kreditnih odnosa te zlouporabe pravnog i poreznog sustava. Deinvestiranje se odnosi na širok spektar poslovnih promjena koje mogu osigurati prividnu zakonitost nezakonito stečenih novčanih sredstava. Efikasno provođenje pranja novca pretpostavlja sve aspekte korištenja pravnog i poreznog sustava kao njezinog sastavnog dijela, no u nekim slučajevima kriminalci će namjerno platiti porez samo kako bi javnost stekla privid legalnosti njegovih nezakonitih aktivnosti. Svojom sadržajnom posebnosti poglavito se ističe tzv. "MTIC" (engl. missing trader intra-community) prijevara koja je karakteristična za trgovinu dobrima visoke vrijednosti i malog volumena i pri kojoj nakon određenog vremena jedan od sudionika (missing trader) nestaje te naplata PDV obveze od strane poreznih vlasti postaje nemoguća misija dok se pravo na pretporez od strane kupca ostvaruje čime je neposredno oštećen s državni proračun. Stjecanjem novca po osnovi PDV prijevara, nastoji se prikriti njegov pravi izvor i stečena novčana sredstva plasirati u redovite i zakonite gospodarske i financijske tokove. S obzirom da

⁵² R. Barone, D. Masciandaro, i F. Masciandaro, "Corruption and Money Laundering: You scratch my back, I'll scratch yours", *Metroeconomica - International review of Economics*, vol. 73, no. 1, 2021, str. 320.

⁵³ Ž. Sarić, *Provođenje mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u prometu nekretnina*, Hrvatska gospodarska komora, Financijski inspektorat RH, Ministarstvo financija, 25. Forum poslovanja nekretninama, 2016, str. 6., <https://www.hgk.hr/documents/prezentacija-saric58944a81ad01a.pdf>, (pristupljeno 11. svibnja 2022.).

je PDV prijevare vrlo teško otkriti tradicionalnim metodama, za učinkovitu prevenciju i njihovo suzbijanje neophodno je implementirati miks tehnoloških, strukturalnih i administrativnih rješenja, a nadalje podići razinu svijesti o težini ovog problema i širini njegovog utjecaja na financijsku stabilnost države. Osim P'DV prijevare, jedan od načina kako gotov novac može legalno ući u trgovačko društvo te se oprati, uključuje fiktivna fakturiranja potraživanja, fiktivne prihode i otkup potraživanja, tzv. factoring. Najatraktivnije u tom kontekstu jesu razne konzultantske usluge, usluge istraživanja tržišta, provođenja studija i sl. U kontekstu razmatranja dokapitalizacije koja podrazumijeva postupak uvećanja kapitala trgovačkog društva izdavanjem novih vlasničkih vrijednosnih papira, valja uočiti da s obzirom na raznovrsnu paletu oblika imovine koja se može unijeti kao osnivački ulog u trgovačko društvo, sam postupak dokapitalizacije otvara široko polje mogućnosti za pranje novca, posebice društvima s ograničenom odgovornošću⁵⁴. Još jedan od modaliteta "pranja novca jest situacija u kojoj se postojeća otvorena kreditna linija koristi za povrat sredstava prije isteka ugovorenog roka"⁵⁵, odnosno novcem generiranim od nezakonitih aktivnosti, vraćvrši se povrat prethodno dobivenog kredita te na taj način stvara dokumentacijom potkrijepljen lažan privid njegovog zakonitog porijekla. Kako proces pranja novca, u smislu provođenja i u načinu predočavanja dokaza o legalnosti provedenih transakcija postaje sve inventivniji i sve sofisticiraniji, pojedine fizičke i pravne osobe koriste pravosudni sustav i sudsku presudu kao bezuvjetan dokaz legalnosti provedene transakcije.⁵⁶

Faza prikrivanja

U fazi prikrivanja prebacivanjem novčanih sredstava s računa na račun različite osoba u različitim zemljama zapravo se nastoji prikriti nezakonitost i pravi izvor kriminalno stečenih sredstava. Pritom najčešće korištene tehnike uključuju krijumčarenje i razmjenu valuta, doznake sredstava, korištenje uvozno-izvoznih poduzeća, shell poduzeća i osiguravajućih društava, korištenje "box office-a", manipulacije računima, vrijednosnicama i garancijama, korištenje off shore tvrtki i gotovinskih sredstava.⁵⁷

⁵⁴ S. Cindori i dr., op.cit., str.15-25.

⁵⁵ Ibidem, str.26.

⁵⁶ Ibidem, str.26-28.

⁵⁷ S. Katušić-Jergović, "Pranje novca (Pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi)", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 14, no. 2, 2007, str. 622.

Ova faza obuhvaća "proces kruženja sredstava kroz financijske sustave, sa jednog računa na drugi, iz jednog oblika u drugi, iz jedne jurisdikcije u drugu. Predstavlja aktivnost kojoj je namjera da se složenim financijskim transakcijama sredstva na određeni način uložena u financijski sustav kanaliziraju kako bi se zameo i prikrio trag i izvor prljavog novca".⁵⁸

Faza integracije

Faza integracije jest završna faza procesa pranja novca u kojoj se zakonita sredstva prožimaju s nezakonitim sredstvima, a ukoliko su nezakonito stečena sredstva stečena proizašla iz kriminalnih aktivnosti uspješno položena u legalne financijske tokove, te fazom prikrivanja odvojena od svog pravog izvora, ona se nesmetano mogu ponovno integrirati u zakonite financijske tokove.⁵⁹

U ovoj je fazi otkrivanje pravog izvora novca otežano te perači donose odluku ili o reinvestiranju prljavog novca u svoje kriminalne aktivnosti ili pak u legalno poslovanje. Najčešće osnivaju anonimne tvrtke u državama koje imaju visok stupanj financijske tajnosti te na taj način i sebi osiguravaju dobivanje zajmova iz opranog novca tijekom budućih zakonitih transakcija; dostavljaju fiktivne izvozno-uvozne račune što će im u konačnici olakšati prebacivanje novca iz jedne države u drugu pritom koristeći račune kao dokaz podrijetla.⁶⁰

⁵⁸ Ž. Sarić, op.cit., str. 6.

⁵⁹ loc. cit.

⁶⁰ S. Katušić-Jergović, op. cit, str. 622-623.

4. MEĐUNARODNI OKVIR ZA SPRJEČAVANJE PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

4.1. Institucionalna podrška prevenciji pranja novca

Budući se pranje novca sve češće provodi na međunarodnoj sceni, kao institucionalna podrška borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma pojavljuje se čitav niz organizacija i asocijacija poput Ujedinjenih naroda, Stručne skupine za financijsko djelovanje, Međunarodnog monetarnog fonda, EU institucija poput Europske Komisije, Vijeća Europe, Moneyvala itd., a svaka od njih ima posebnu ulogu u borbi protiv te suvremene "pošasti".⁶¹

U tom kontekstu, značaj Organizacije Ujedinjenih naroda (OUN) prvenstveno se odražava u donošenju raznih konvencija protiv pranja novca poput konvencija u području transnacionalnog organiziranog kriminala, korupcije i sl., Konvencije protiv nezakonitog prometa opojnih droga i psihotropnih supstanci te rezolucija Vijeća sigurnosti koje reguliraju pitanje borbe protiv terorizma, a u svoje pravne sustave implementirale su ih gotovo sve zemlje svijeta.⁶²

Usljed rastuće zabrinutosti zbog pranja novca, a s ciljem razvoja koordiniranog međunarodnog odgovora, 1989. godine osnovana je Skupina za financijsko djelovanje (eng. The Financial Action Task Force).⁶³ Njezine su glavne zadaće objava standarda za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, odnosno preporuka, procjena funkcioniranja sustava borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma u pojedinoj zemlji uz definiranje manjkavosti koje ugrožavaju njen financijski sektor; objava liste onih država koje ne provode preventivne mjere te analiza i praćenje najnovijih trendova u tom segmentu.⁶⁴

Smjernice za preveniranje pranja novca i financiranja terorizma, objavljene od strane FATF organizacije, opće su prihvaćeni međunarodni standardi koje je, uz mnogobrojne države diljem svijeta, prihvatila i Republika Hrvatska.⁶⁵

⁶¹ S. Cindori i dr., op. cit., str. 144.

⁶² Hrvatska narodna banka, *Međunarodne institucije i grupe koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma*, 2021, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma, (pristupljeno: 02. lipnja 2022.)

⁶³ The Financial Action Task Force (FATF), *What is money laundering?*, <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>, (pristupljeno 13. svibnja 2022.).

⁶⁴ S. Cindori, op. cit., str. 166.

⁶⁵ D. Ilkić, "Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu", *FIP - Financije i pravo*, vol. 3, no 1,

Značajan doprinos politici preveniranja pranja novca i financiranja terorizma zasigurno daje i Međunarodni monetarni fond (engl. International monetary fund), a poglavito se očituje u provođenju istraživanja i analiza, podizanju nivoa svijesti o navedenoj problematici, raznim projektima i edukacijama kao i tehničkoj podršci.⁶⁶ Njegovo je djelovanje usmjereno na poboljšanje usklađenosti režima s FATF-om, uglavnom jačanjem pravnih, regulatornih, institucionalnih i financijskih nadzornih okvira. Procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma obvezatni su dio svakog programa procjene i analize financijskog sektora.⁶⁷

Širenjem mreže pranja novca i financiranja terorizma ugrožava se integritet financijskog sustava Europske unije kao i sigurnost njezinih građana. Stoga EU razvija stabilan regulatorni sustav za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma harmoniziran s međunarodnim FATF standardima.⁶⁸

Institucija odgovorna za kreiranje politike protiv pranja novca, definiranje prioriteta i izradu procjene rizika te za njihovu efikasnu provedbu na razini Europske unije jest Europska Komisija⁶⁹. Ona predlaže usvajanje direktiva i vrši kontrolu njihove provedbe, a odlikuje se svojom nezavisnošću u radu te ne smije primati upute niti od jedne države članice EU.⁷⁰

Kao tijelo koje vrši procjenu provođenja mjera protiv pranja novca unutar zemalja članica Europske unije, a koje nisu članice FATF, 1997. godine osnovan je Moneyval (engl. The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism), a osnovni mu je cilj osigurati učinkovite sustave za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma te njihovo postupanje sukladno međunarodnim standardima.⁷¹ Ukoliko svojim kontrolama utvrdi da sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma na razini Europske unije nije adekvatan, Moneyval, u svojstvu stalnog nadzornog tijela koje djeluje u sklopu Vijeća Europe, svoj angažman usmjerava na rješavanje problematike davanjem

2015, str. 39.

⁶⁶ S. Cindori. i dr., op. cit., str. 176.

⁶⁷ P. C. van Duyne, J. H. Harvey, i L. Y. Gelemerova, *The Critical Handbook of Money Laundering: Policy, Analysis and Myths*, London, Palgrave Macmillan, 2018, str. 106.

⁶⁸ *Komunikacija Komisije Europskom Parlamentu i Vijeću - Prema boljoj provedbi EU-ova okvira za sprečavanje pranja novca i borbu protiv financiranja terorizma*, 24.7.2019., COM/2019/360 final

⁶⁹ European Court of auditors, *EU efforts to fight money laundering in the banking sector are fragmented and implementation is insufficient*, 2021, str. 13., https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_13/SR_AML_EN.pdf, (pristupljeno 22. svibnja 2022.).

⁷⁰ S. Cindori. i dr., op. cit., str. 171.

⁷¹ T. Petrović, "Inicijativa međunarodnih organizacija u prevenciji pranja novca i financiranja terorizma", *Izlaganje sa znanstvenog skupa UDK: 343.359::341.12 343.359::341.217*, 2021, str. 278.

konkretnih konstruktivnih prijedloga za njegovo poboljšanje i unaprjeđenje.⁷²

Kao jedna u nizu udruženja čije je djelovanje usmjereno isključivo na sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, utemeljena je i tzv. Egmont grupa koja predstavlja neformalnu mrežu financijsko-obavještajnih jedinica usmjerenu na međunarodnu suradnju. Djelokrug njenog rada usmjeren je na poboljšanje razmjene informacija te na suradnju glede organiziranja zajedničkih edukacija.⁷³

Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (engl. European Banking Authority; EBA), u kontekstu borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma odgovorno je isključivo za bankarski sustav, a osim izrade tehničkih smjernica i standarda djelokrug njegovih aktivnosti obuhvaća i provođenje istrage kršenja prava Europske unije.⁷⁴

U okviru sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u EU, a kao jedan od značajnijih aktera u kontekstu djelovanja kod javnih prijetnji koje bi mogle imati poguban utjecaj na sigurnost pojedine banke i u provođenju bonitetnog nadzora nad strateški važnim bankama europodručja, svojim se angažmanom također ističe Europska središnja banka.⁷⁵

Fenomen pranja novca i njime uzrokovan porast gospodarskog kriminala poprima sve veće razmjere na globalnoj razini, čime je ugrožen integritet i stabilnost međunarodnog financijskog sustava. Suočena s tim činjenicama, međunarodna zajednica odlučila je poduzeti korake te u veljači 2021. godine, Radna skupina za financijsko djelovanje (FATF), donijela je nove revidirane preporuke.⁷⁶

4.2. FATF-ove smjernice za sprječavanje pranja novca

Stručna skupina za financijsko djelovanje je neovisno međunarodno tijelo koje u okviru svojih aktivnosti postavlja standarde i promiče učinkovitost "zakonskih, regulatornih i operativnih mjera za borbu protiv pranja novca, financiranja terorizma i financiranja proliferacije te ostalih povezanih oblika ugrožavanja stabilnosti i integriteta međunarodnog financijskog sustava".⁷⁷

⁷² S. Cindori, op. cit., str. 173.

⁷³ Ibidem, op.cit. 174-175.

⁷⁴ European Coart of auditors, op. cit., str. 13.

⁷⁵ loc. cit.

⁷⁶ S. Pezer Blečić, *Aktualnosti u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (promjena međunarodnog regulatornog okvira)*, Hrvatska gospodarska komora. 2015, str. 38., <https://www.hgk.hr/documents/predavanje-pezer-blecic58b545e7f0336.pdf>, (pristupljeno 25. svibnja 2022.).

⁷⁷ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, *Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma s podzakonskim aktima i komentarom*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, TEB - Poslovno

Preporuke sačinjavaju skup mjera koje sve države koje žele sudjelovati u borbi protiv špranja novca, trebaju provoditi jedinstveno i standardizirano kako bi uspješno nadvladale nacionalne razlike i zakonska ili administrativna ograničenja. Premda se državama preporuča preporuke provoditi putem mjera koje su prilagođene njihovim specifičnostima, sama potreba za njihovom implementacijom nije upitna ukoliko žele pravovremeno identificirati i eliminirati rizike od pranja novca, olakšati međunarodnu suradnju, povećati transparentnost informacija o stvarnim vlasnicima u pravnim osobama te adekvatno vršiti kazneni progon aktera koji sudjeluju u kaznenim djelima pranja novca, financiranja terorizma i proliferacije oružja masovnog uništenja.⁷⁸

Prvih 40 preporuka, FATF je donio 1990. godine, s ciljem iniciranja borbe protiv pranja novca generiranog prodajom narkotika, no kako bi se obuhvat proširio i na druga predikatna kaznena djela povezana s pranjem novca, ove su preporuke prvi put revidirane 1996. godine.⁷⁹

Kako su prijetnje od financiranja terorizma poprimale sve veće razmjere, 2001. godine, FATF je svoje djelovanje proširio i na problematiku suzbijanja i detekcije financiranja terorističkih organizacija i operacija te sukladno tome donio i Posebne preporuke o financiranju terorizma. Preporuke FATF-a su po drugi puta revidirane 2003. godine i prihvaćene u više od 180 zemalja svijeta.⁸⁰

Posljednju su reviziju Preporuke FATF-a doživjele 2012. godine, temeljem zaključaka trećeg kruga evaluacije sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u državama članicama kao i suradnje s drugim sličnim tijelima na regionalnom i međunarodnom nivou, poput Svjetske banke, Ujedinjenih naroda, Monetarnog fonda.. Zahtjevi revizije podrazumijevali su prilagodbu novim tehnikama i trendovima pranja novca i drugim modalitetima narušavanja integriteta i stabilnosti financijskog sustava. Kako je rasla opasnost od pranja novca i širenja terorizma, revidirane preporuke su povećale zahtjeve s naglaskom na unaprjeđenje okvira za upravljanje i umanjenje identificiranih rizika u zemljama visokog rizika. Tako bi veća razina utvrđenog rizika implicirala i provedbu jačih mjera kontrole.⁸¹

Pojavom sve raznovrsnijih trendova i metodologija financiranja terorizma i proliferacije oružja za masovno uništenje, borba protiv navedenih aktivnosti prelazi

savjetovanje, 2019., str. 396.

⁷⁸ S. Pezer Blečić, op. cit., str. 38-39.

⁷⁹ Ibidem, str. 39.

⁸⁰ Ibidem, str. 38-39.

⁸¹ Ibidem, str. 39.

okvire nacionalnih granica i poprima globalne razmjere. Revidirane preporuke iz 2012. godine ukinule su 9 dotadašnjih Posebnih preporuka za financiranje terorizma te iste obuhvatile u sadržaj jedinstvenih Preporuka.⁸²

Prilikom Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma, a u cilju obavljanja što kvalitetnije procjene, nužno je razlikovati ključne pojmove determinirane FATF Smjernicama⁸³:

1. Rizik – možemo ga definirati kao funkciju triju faktora: prijetnje, ranjivosti i posljedica što u kontekstu aktivnosti koje obuhvaćaju procjenu rizika implicira uključenje prosudbe o prijetnjama, ranjivostima i posljedicama;
2. Prijetnja – podrazumijeva osobu, grupu osoba, aktivnost ili pak objekt koji može potencijalno uzrokovati štetu državi, društvu i sl. U sferi pranja novca to mogu biti kriminalci, terorističke grupe, aktivnosti korelirane s kaznenim djelom pranja novca i financiranja terorizma i sl.;
3. Ranjivost – podrazumijeva stvari koje je moguće iznuditi prijetnjom. Procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma s obzirom na ranjivost, uključuje stavljanje primarnog fokusa na faktore koji na nacionalnoj razini odražavaju slabosti i manjkavosti sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma;
4. Posljedica – uključuje štetu ili utjecaj koju mogu prouzročiti pranje novca ili financiranje terorizma;
5. Korisnici procjene rizika – političari i druga tijela, financijsko-obavještajna jedinica, operativne agencije, uključujući policiju i druga istražna tijela i sl., nadzorna tijela, regulatori, financijske i nefinancijske institucije, neprofitne organizacije, međunarodni procjenitelji sustava, tj. Moneyval, Komisija, FATF, javnost, određeni pojedinci itd.;
6. Svrha i opseg procjene rizika – u kontekstu procjene rizika, svi bi sudionici neposredno prije same procjene trebali postići dogovor o veličini obuhvata i svrsi procjene;
7. Informacije potrebne za procjenu rizika – kvaliteta same procjene rizika uvelike ovisi o kvaliteti i vrsti dostupnih informacija. Isključivo kvantitativne procjene, većinom temeljene na statistici impliciraju postojanje opasnosti od pristranosti prema rizicima koji su lakše mjerljivi. Stoga je poželjno procjenu rizika

⁸² Ibidem, str. 39.-40.

⁸³ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, op.cit., str. 397-398.

nadopuniti i odgovarajućim kvalitativnim informacijama, poput obavještajnih informacija, stručnih prosudbi, raznih studija slučaja i dr..

Na kraju, valja reći kako FATF objavljuje tzv. crnu listu“ država s visokim stupnjem rizika od pranja novca i financiranja terorizma. Kao takve države, trenutno su identificirane Iran i Demokratska Narodna Republika Koreja i obje su uvrštene na listu visokorizičnih trećih država Europske Komisije budući poslovanje sa strankama iz tih država predstavlja veće izgleda za pranje novca i financiranja terorizma te je stoga na iste neophodno primijeniti mjere pojačane dubinske analize.⁸⁴

Isto tako, FATF objavljuje i tzv. „sivu listu“ država koje se s jedne strane nalaze pod pojačanim nadzorom, no s druge strane u suradnji s FATF-om ispravljaju nedostatke i manjkavosti u svojim nacionalnim sustavima za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma i proliferacije oružja za masovno uništenje. Nad strankama iz tih država, mjere pojačane dubinske analize ne provode se isključivo iz razloga što dolaze iz njih, no pri procjeni rizika, tu okolnost svakako treba uzeti u obzir. Ipak, na pojedine države iz te liste koje je Europska komisija definirala i kao visokorizične te ih je stoga uvrstila i na svoju listu visokorizičnih trećih država, obveznici moraju primijeniti i mjere pojačane dubinske analize. Također, pojedine države koje nisu na FATF-ovim listama, Europska komisija označila je kao visokorizične.⁸⁵

4.3. Europske mjere protiv pranja novca i financiranja terorizma

Pranje novca predstavlja jedan od oblika financiranja terorizma, a budući je novac nužna sastavnica svakog oblika terorističkih djelovanja, svako sprječavanje dotoka novčanih sredstava za izvođenje terorističkih aktivnosti predstavlja ključnu točku u borbi protiv terorizma. Stoga je upravo preventivno djelovanje financijskih institucija i obavještajnih službi pojedinih država od krucijalnog značaja u pogledu sprječavanja terorističkih aktivnosti.⁸⁶

Premda je zakonodavna regulativa na razini EU posljednjih godina poboljšana

⁸⁴Ministarstvo financija, *Lista visokorizičnih trećih država sa strateškim nedostacima u sustavima sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (ažurirano – vrijedi od listopada 2020.)*, str. 2.

Dostupno na:

https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/ustrojstvo/zakoni/Lista%20visokorizi%C4%8Dnih%20tre%C4%87ih%20dr%C5%BEava_SPNFT.pdf, (pristupljeno: 15. svibnja 2022.)

⁸⁵ Ibidem, str. 2-3.

⁸⁶ S. Cindori i dr., op. cit, str. 186-187.

u odnosu na prijašnju, ipak ima niz neriješenih pitanja. Stoga, Komisija u nizu svojih izvješća koje objavljuje, procjenjuje rizike i na kontinuiranoj osnovi determinira područja za njihovo poboljšanje.⁸⁷

U svom izvješću, u smislu procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma za prekogranične aktivnosti koje se mogu reflektirati na unutarnje tržište EU-a, Komisija naglašava važnost nadnacionalne procjene rizika. Iz navedenog je dokumenta razvidna činjenica da je od strane različitih sudionika provedena većina preporuka iz prve nadnacionalne procjene iz 2017. godine. Isto tako, vidljivo je da i dalje postoje određene slabosti glede identifikacije stvarnih vlasnika te novih nereguliranih proizvoda poput virtualne imovine.⁸⁸

U izvješću Komisije o ocjeni navodnih slučajeva u kojem su sudionici bili kreditne institucije EU, prikazana je studija u kojoj je obuhvaćeno uzorak od deset slučajeva u razdoblju od 2012. – 2018. god. Analizom istih otkrivene su značajne nepravilnosti, poput neprovođenja procjene rizika, dubinske analize stranke, neprijavlivanja sumnjivih transakcija financijsko-obavještajnim jedinicama. Doduše, u postoje slučajevi u kojima su nadzorna tijela uistinu uspjela preventivno djelovati, no u većini slučajeva to je bio raritet.⁸⁹

Izvješćem o financijsko-obavještajnim jedinicama kojim se zapravo procjenjuje prostor za njihovu suradnju s trećim zemljama kao i preporuke za poboljšanje međusobne suradnje na nadnacionalnoj razini utvrđeno je da pojedine financijsko-obavještajne jedinice nisu ostvarile odgovarajući i kvalitetni dijalog s obveznicima dok se pojedine u potpunosti nisu pridržavale obveze razmjene informacija s drugim financijsko-obavještajnim jedinicama, a pretpostavka i razlog takvoj situaciji odražavao se u tehničkim poteškoćama u funkcioniranju mreže financijsko-obavještajnih jedinica, tzv. "FIU.net". Kako međusobna razmjena informacija između europskih financijsko-obavještajnih jedinica i financijsko-obavještajnih jedinica trećih zemalja nije obuhvaćena zakonskom regulativom, pokazala se neusklađenost u pristupu takvih razmjena što ukazuje na potrebu harmonizacije iste s okvirom Unije za zaštitu podataka.⁹⁰

Naposlijetku, u Izvješću o međusobnoj povezanosti centraliziranih

⁸⁷ *Komunikacija Komisije Europskom Parlamentu i Vijeću - Prema boljoj provedbi EU-ova okvira za sprečavanje pranja novca i borbu protiv financiranja terorizma, op.cit., str. 2.*

⁸⁸ *Ibidem, str. 3*

⁸⁹ *loc. cit.*

⁹⁰ *Ibidem, str. 4.*

automatiziranih mehanizama za bankovne račune, Komisija je procijenila da postoje različita informatička rješenja koja se već primjenjuju ili su u fazi razvoja i koja mogu poslužiti za povezivanje tih mehanizama. Također je ocijenila da je ta povezanost u tehničkom smislu izvediva te da će se Komisija, obzirom da bi se tim povezivanjem ubrao pristup financijskim informacijama na razini EU-a i unaprijedila međunarodna suradnja, dodatno savjetovati s dionicima sustava za međupovezanost, tj. Vladama, FOJ-a, tijelima kaznenog progona, Uredom za oduzimanje imovinske koristi i drugim tijelima.⁹¹

4.4. Zakonodavni okvir EU-a za sprječavanje pranja novca

Temeljni propisi kojima se u europskom zakonodavstvu regulira borba protiv pranja novca i financiranja terorizma jesu direktive, uredbe i konvencije.

Konvencije

U cilju postizanja unikuma pri vođenju kaznene politike protiv suzbijanja teških kaznenih djela i oduzimanja po toj osnovi stečenih prihoda počinitelju, 1990. godine u Strasbourgu donesena je Konvencija 141. Vijeća Europe o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom.⁹²

Nakon što ju je ratificirao dovoljan broj zemalja, Konvencija 141. stupila je na snagu 1. rujna 1993. godine. Republika Hrvatska je, odmah po potpisivanju Konvencije 29. rujna 1997. godine, donijela Zakon o potvrđivanju Konvencije te je ista stupila na snagu 11. listopada 1997. godine, a zajedno sa svim ostalim međunarodnim ugovorima koje je RH sklopila i potvrdila i koji su po pravnoj snazi iznad zakona, čini dio unutarnjeg pravnog poretka RH.⁹³

Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom uključuje provizorne mjere poput zamrzavanja bankovnih računa i sl., te određene mjere za oduzimanje dobiti od kaznenih djela, poput provedbe naloga za oduzimanje od strane države od koje se zahtijeva provedba mjera kao i pokretanje postupka oduzimanja u toj državi na zahtjev neke druge države.⁹⁴

⁹¹ loc. cit.

⁹² D. Iljkić, op. cit., str. 41.

⁹³ D. Pulijaš, „Međunarodna suradnja i pravna pomoć u predmetima pranja novca, uloga i zadaci državnog odvjetnika“, vol. 14, no. 2, 2007, str. 809.

⁹⁴ Ibidem, str. 810.

Konvencija 141. doživjela je izmjenu 5. srpnja 2001. godine prihvaćanjem Okvirne odluke objavljene u službenom glasilu EU. Nakon toga je u Varšavi 19. travnja 2005. god. donesena nova Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju prihoda stečenog kaznenim djelom i o financiranju terorizma, tzv. Varšavska konvencija koja osim što pokriva problematiku pranja novca, oduzimanja prihoda koji su stečeni kaznenim djelom, uključuje novine vezane uz problematiku financiranja terorizma koji predstavlja rastuću prijetnju međunarodnoj sigurnosti.⁹⁵

Varšavskom konvencijom je predviđeno vraćanje oduzete imovine državi koja je podnijela zahtjev kako bi ona mogla nadoknaditi štetu žrtvama kaznenog djela ili vraćanje imovine zakonskim vlasnicima. Konvencija predviđa da država koja je podnijela zahtjev može i sama izvršiti nalog za oduzimanje. Isto tako, odredbe ove Konvencije omogućuju i direktno prikupljanje informacija o bankovnim računima od Ureda za sprječavanje pranja novca, odnosno od financijsko-obavještajnih jedinica, što nije predviđala Konvencija 141.⁹⁶

Direktive

Direktive, kao sekundarno zakonodavstvo Europske unije, za države članice obvezujući su pravni akti te ih one, poradi postizanja ciljeva određenih u pojedinoj direktivi, u predviđenom roku moraju implementirati u svoja nacionalna zakonodavstva, dok su nadležna nacionalna tijela o istome dužna izvijestiti Europsku komisiju. U slučaju neispunjenja navedenih obveza, Europska Komisija može pokrenuti postupak zbog povrede propisa⁹⁷.

Direktiva Vijeća 91/308/EEZ od 10. lipnja 1991. definira pranje novca u okviru kaznenih djela povezanih s drogom te obvezuje samo financijski sektor.⁹⁸

⁹⁵ S. Cindori, *Sustav sprječavanja pranja novca*, Zagreb, 2010, str. 68, navedeno u: D. Iljkić, "Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu", *FIP - Financije i pravo*, vol. 3, no 1, 2015, str. 41-42.

⁹⁶ D. Pulijaš, op. cit., str. 817-818.

⁹⁷ Europska komisija, *Vrste zakonodavstva EU, Direktive*, https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_hr, (pristupljeno 3. lipnja 2022.)

⁹⁸ *Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (Tekst značajan za EGP)*, SL L 141, 5.6.2015, p. 73–117, (t. 3.).

"Direktiva 2001/97/EZ Europskog parlamenta i Vijeća proširila je područje primjene Direktive 91/308/EEZ u odnosu na kaznena djela te u odnosu na raspon profesija i djelatnosti na koje se odnosi".⁹⁹

Direktiva 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktiva Komisije 2006/70/EZ unose promjene u smislu revidiranih FATF preporuka od lipnja 2003. godine koje obuhvaćaju i financiranje terorizma i nameću podrobnije zahtjeve glede identifikacije i provjere stranaka te daju odgovor na pitanje u kojim se slučajevima zbog više razine rizika od pranja novca može opravdati provođenje pojačanih mjera i obrnuto, tj. u kojim situacijama manji rizik može biti opravdanje za manje rigorozne kontrole.¹⁰⁰

Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ, četvrta je direktiva koja se bavi prevencijom pranja novca. Mjerama proizašlim iz ove Direktive, obuhvaćeni su obveznici iz raznih područja. Primjerice, zlouporaba financijskog sustava za nezakonite aktivnosti vezane uz pranje novca i financiranje terorizma predstavlja veliki rizik za sigurnost i stabilnosti cjelokupnog financijskog sustava, te bi se stoga preventivne mjere definirane u ovoj Direktivi trebale odnositi upravo na sprječavanje tih aktivnosti. Isto tako i obavljanje velikih gotovinskih transakcija plodno je tlo za pranje novca i financiranja terorizma. U cilju smanjenja rizika, ovom bi Direktivom trebali biti obuhvaćeni trgovci koji doznaju ili primaju sredstva u iznosu jednakom ili većem od 10.000,00 eura, a zemljama članicama bi se trebalo omogućiti donošenje nižih pragova i drugih dodatnih ograničenja kod uporabe gotovine. U ovoj Direktivi, pored mjera definiranih Direktivom 2009/110/EZ za sprječavanje nezakonitih postupanja glede pranja novca i financiranja terorizma uporabom elektroničkog novca koji sve više zamjenjuje bankovne račune, opravdano je podvrgavanje takvih proizvoda obvezama koje su fokusirane na sprječavanje pranja novca i borbu protiv financiranja terorizma. Ipak, ukoliko se radi o niskorizičnim okolnostima i pod strogim uvjetima koji će umanjiti rizik, zemljama članicama trebalo bi dozvoliti izuzeće proizvoda elektroničkog novca od nekih mjera dubinske analize stranke poput identifikacije te provjere stranke i stvarnog vlasnika, no

⁹⁹ Ibidem, (t. 3.).

¹⁰⁰ Ibidem, (t. 3.).

ne i od nadzora nad transakcijama ili poslovnim odnosima.¹⁰¹

Petom Direktivom 2018/843 Europskog parlamenta i Vijeća od lipnja 2018. godine mijenja se Direktiva 2015/849. Njome se definiraju novine glede suzbijanja procesa financiranja terorizma i održavanja visoke razine transparentnosti u financijskim transakcijama te koncepta virtualnih valuta. Nadalje, određene su stroge kontrole za visokorizične zemlje s naglaskom na rizike u svezi s virtualnim valutama i prepaid karticama, proširujući odredbe na trgovce umjetninama, porezne službe te na jačanje kompetencija i suradnje između nacionalnih financijsko-obavještajnih jedinica te između Europske središnje banke i nadzornih organa.¹⁰²

Šesta Direktiva 2018/1673 od 23. listopada 2018. godine o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima¹⁰³ navodi da "mjere donesene isključivo na nacionalnoj razini ili čak na razini Unije, ne uzimajući u obzir međunarodnu koordinaciju i suradnju, imale bi vrlo ograničeni učinak. Mjere koje je Unija donijela za borbu protiv pranja novca trebale bi stoga biti u skladu s drugim mjerama poduzetim na međunarodnim forumima".¹⁰⁴ U kontekstu kriminaliziranja čina pranja novca; definiraju se kriminalne aktivnosti koje se smatraju predikatnim kaznenim djelima; navodi se da bi bilo uputno da države članice razmotre uvođenje težih sankcija za nositelje javnih dužnosti te da bi u cilju preveniranja pranja novca unutar područja Unije, počinitelje bilo neophodno kazniti sa zatvorskom kaznom trajanja od minimalno četiri godine.¹⁰⁵

Uredbe

U cilju borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma Europska Komisija donijela je slijedeće Uredbe, koje su potpuno obvezujuće i direktno se primjenjuju u svim državama članicama:

- ❖ "Delegirana uredba Komisije (EU) 2016/1675 od 14. srpnja 2016. godine o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem visokorizičnih trećih zemalja sa strateškim nedostacima".¹⁰⁶

¹⁰¹ Ibidem, (t. 3. - t. 7.).

¹⁰² C. N. Bodescu Cotoc et al., "Efficiency of Money Laundering Countermeasures: Case Studies from European Union Member States", *MDPI*, DOI:10.3390/risks9060120, vol. 9, no. 6, 2021, str. 5-6.

¹⁰³ *Direktiva 2018/1673 (EU) Europskog Parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. godine o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima*, SL L 284, 12.11.2018., str. 22–30.

¹⁰⁴ loc. cit.

¹⁰⁵ loc.cit.

¹⁰⁶ *Delegirana uredba komisije (EU) 2016/1675 od 14. srpnja 2016. o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem visokorizičnih trećih zemalja sa strateškim nedostacima*, SL L 254, 20.9.2016., str. 1–4.

- ❖ "Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/105 od 27. listopada 2017. godine o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 u pogledu dodavanja Etiopije na popis visokorizičnih trećih zemalja".¹⁰⁷
- ❖ "Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/212 od 13. prosinca 2017. godine o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Šri Lanke, Trinidata i Tobaga i Tunisa".¹⁰⁸
- ❖ "Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/1467 od 27. srpnja 2018. god. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Pakistana".¹⁰⁹
- ❖ "Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/855 od 7. svibnja 2020. godine o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Bahama, Barbadosa, Bocvane, Kambodže, Gane, Jamajke, Mauricijusa, Mongolije, Mjanmara/Burme, Nikaragve, Paname i Zimbabvea".¹¹⁰

4.5. Manjkavosti borbe protiv pranja novca u bankarskom sektoru

Zaštita bankarskog sektora od uporabe za svrhu pranja novca i financiranja terorizma trenutno se svodi na provođenje mjera definiranih u direktivama koje su države članice dužne implementirati u svoja nacionalna zakonodavstva, te stoga snose i glavnu odgovornost za suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma u području nadzora kao i odgovornost za pravilno izvršavanje zakonskih odredbi.¹¹¹

¹⁰⁷ *Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/105 od 27. listopada 2017. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 u pogledu dodavanja Etiopije na popis visokorizičnih trećih zemalja*, SL L 19, 24.1.2018., str. 1–2.

¹⁰⁸ *Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/212 od 13. prosinca 2017. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Šri Lanke, Trinidata i Tobaga i Tunisa*, SL L 41, 14.2.2018., str. 4–5.

¹⁰⁹ *Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/1467 od 27. srpnja 2018. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Pakistana*, SL L 246, 2.10.2018., str. 1–2.

¹¹⁰ *Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/855 od 7. svibnja 2020. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Bahama, Barbadosa, Bocvane, Kambodže, Gane, Jamajke, Mauricijusa, Mongolije, Mjanmara/Burme, Nikaragve, Paname i Zimbabvea u tablicu u točki I. Priloga te brisanja Bosne i Hercegovine, Etiopije, Gvajane, Laoske Narodne Demokratske Republike, Šri Lanke i Tunisa iz te tablice*, SL L 195, 19.6.2020., str. 1–8.

¹¹¹ European Court of auditors, op.cit., str. 13.

Trenutna situacija u borbi protiv pranja novca u bankarskom sektoru nije na odgovarajućoj razini. Jedan od razloga koji ide u prilog toj tezi jest nedostatak središnjeg nadzora na području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Kako bi povećala uspješnost u borbi protiv pranja novca, Komisija je 2020. godine donijela Akcijski plan o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma uz objavljivanje izmijenjene metodologije za definiranje visokorizičnih trećih zemalja. Isto tako, predložila je uspostavu središnjeg nadzornog tijela za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma, što su uvelike podržali Europski parlament i Vijeće. Europski revizijski sud obavit će reviziju učinkovitosti ove politike, s ciljem pružanja informacija dionicima i iznošenja preporuka u svrhu njezine provedbe. Revizijom su obuhvaćena slijedeća pitanja: sastavljanje popisa trećih zemalja; pitanje je li Komisija dala odgovarajuću procjenu rizika od pranja novca koji imaju utjecaja na unutarnje tržište; je li procjena Komisije odgovarajuća u pogledu prenošenja zakonodavstva EU u nacionalno zakonodavstvo; jesu li Komisija i EBA poduzele sve potrebne mjere u slučaju kršenja prava EU-a glede SPNFT-a te pitanje je li ESB djelotvorno implementirao rizike od pranja novca i financiranja terorizma u svoj bonitetni nadzor nad bankama te uspješno razmjenjivano informacije s nacionalnim nadzornim tijelima.¹¹²

Temeljem obavljene revizije utvrđeno je da popis EU-a s rizičnim trećim zemljama nije prilagođen potencijalnim prijetnjama za EU. Komisijinoj analizi rizika za unutarnje tržište EU nedostaje geografska dimenzija te djelotvorno utvrđivanje prioriteta rizika. Drugim riječima, njenom se metodologijom ne utvrđuju prioritetni sektori temeljeni na riziku niti se prikazuju promjene tijekom određenog razdoblja. Glede prenošenja zakonodavstva EU-a o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma u nacionalni zakonodavni okvir, ustanovljeno je da se ne provodi ujednačeno te da je Komisija suviše spora u obavljanju procjena. U pogledu integracije rizika od pranja novca i financiranja terorizma u bonitetni nadzor ESB-a, utvrđena su poboljšanja razmjene informacija, no ista nisu bila dostatna i potpuno učinkovita.¹¹³

¹¹² Ibidem, str. 14-15.

¹¹³ Ibidem, str. 17-37.

5. SUSTAV SPRJEČAVANJA PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA U HRVATSKOJ

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma¹¹⁴ temeljni je akt u segmentu borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma u hrvatskom zakonodavstvu. "Ovim se Zakonom propisuju mjere i postupci koje obveznici i nadležna državna tijela poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma te druge preventivne mjere u svrhu sprječavanja korištenja financijskog sustava za pranje novca i financiranje terorizma."¹¹⁵

Članak 2. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 108/2017) govori o usklađivanju propisa s pravnim poretkom Europske unije, "na način da se u pravni poredak Republike Hrvatske prenose odredbe Direktive (EU) 2015/849 Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprječavanju korištenja financijskoga sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ. Također, ovim se Zakonom osigurava provedba i izravna primjena Uredbe (EU) 2015/847 Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o informacijama koje su priložene prijenosu novčanih sredstava i o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) 1781/2006 i Uredbe (EZ) br. 1889/2005 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o kontrolama gotovine koja se unosi u Zajednicu ili iznosi iz Zajednice."¹¹⁶

Predmetni Zakon doživljava svoju izmjenu i dopunu u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 38/19) donesenog dana 5. travnja 2019. godine od strane Hrvatskog sabora, u kojem se pored ostalog mijenja i članak 2. Zakona te se u hrvatsko zakonodavstvo, osim Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015., prenosi i Direktiva (EU) 2018/843 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. godine o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprječavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU. Isto tako, ova izmjena Zakona uključuje i odredbu da se, osim Uredbe (EU) 2015/847 Europskoga parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. te Uredbe (EZ)

¹¹⁴ Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, NN 108/17 i 39/19

¹¹⁵ I. Maos, A. Biluš i T. Sertić, op. cit., str. 3.

¹¹⁶ Ibidem, str. 4.

br. 1889/2005 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. god., Zakonom osigurava i provedba Delegirane uredbe Komisije (EU) 2018/1108 od 7. svibnja 2018. o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća regulatornim tehničkim standardima o kriterijima za imenovanje središnjih kontaktnih točaka za izdavatelje elektroničkog novca i pružatelje platnih usluga i pravilima o njihovim funkcijama.¹¹⁷

5.1. Institucionalni okvir

Odredbama Zakona i međunarodnih standarda, definiran je sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u RH. Sustav je u nadležnosti više različitih institucija kategoriziranih u tijela prevencije, tijela nadzora, Ured za sprječavanje pranja novca koji predstavlja financijsko-obavještajnu jedinice, tijela kaznenog progona i pravosuđe, a njihove uloge i načini međusobne suradnje zakonski su regulirani.¹¹⁸

Tijela prevencije

Obveznici primjene Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma su "banke, štedne banke, kreditne unije, ovlašteni mjenjači, osiguravajuća društva, priređivači igara na sreću, brokeri, odvjetnici, javni bilježnici, porezni savjetnici i drugi"¹¹⁹. U kontekstu prevencije sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, ako se identificira postojanje sumnjivih transakcija, njihova je zakonska obveza neovisno o visini pojedine transakcije, izvijestiti Ured za sprječavanje pranja novca i to prije samog izvršenja iste uz obavezu navođenja svojih razloga za sumnju.¹²⁰

Prema Zakonu, sumnjivom se transakcijom smatra svaka transakcija gotovinska ili bezgotovinska, bila ona u pokušaju ili je već obavljena, neovisno o njenoj vrijednosti i načinu izvršenja, uz ispunjenje jednog ili više razloga: da obveznik sumnja ili postoje osnovani razlozi za sumnju ili već raspolaže informacijama koje upućuju da ta sredstva imaju nezakonito podrijetlo ili da se njima financiraju terorističke operacije; da se transakcija podudara s tipologijama pranja novca ili financiranja terorizma te kada obveznik prepozna i postojanje drugih razloga, koji bi možda ukazivali na pranje novca

¹¹⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, (NN 38/2019), čl. 1.

¹¹⁸ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, op. cit., str. 389.

¹¹⁹ loc.cit.

¹²⁰ loc. cit.

i financiranje terorizma.¹²¹

U djelokrug poslova koje obavljaju tijela prevencije, osim što su dužna prijavljivati sumnjive transakcije Uredu, također spada i provođenje mjera dubinske analize klijenta poput utvrđivanja identiteta stranke, provjeravanja stvarnog vlasnika stranke i sl..¹²²

Tijela nadzora

Obveza ovih tijela očituje se u obavljanju nadzora nad zakonskim obveznicima u smislu primjene mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Tijela nadzora u Republici Hrvatskoj čine Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Financijski inspektorat RH, Porezna uprava te Carinska uprava.¹²³

Uloga Hrvatske narodne banke (HNB) podrazumijeva nadziranje kreditnih unija, Zakona kod kreditnih institucija, institucija za elektronički novac te institucija za platni promet, dok Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) nadzor nad provedbom Zakona vrši nad sudionicima tržišta kapitala, fondovima i osiguranjima kao i leasing i faktoring društvima.¹²⁴

"Financijski inspektorat nadzire provedbu Zakona, kao primarni nadzornik, u sektoru profesionalnih djelatnosti (odvjetnici, javni bilježnici, vanjski računovođe, revizori i porezni savjetnici) te u sektoru tzv. nebankovnih financijskih institucija (mjenjača, pružatelja usluga prijenosa novca i dr.)."¹²⁵

S druge strane, Porezna uprava nadzire provedbu Zakona kod priređivača igara na sreću. Isto tako u njoj je nadležnosti i provjera poštivanja propisanog ograničenja gotovinske naplate u vrijednosti od 75.000,00 HRK i većoj, od strane rezidentnih fizičkih i pravnih osoba koje obavljaju registriranu djelatnost u Republici Hrvatskoj. Nadalje, Porezna uprava utvrđuje posjeduju li pravni subjekti potpune i točne podatke o svojim stvarnim vlasnicima te jesu li oni evidentirani u Registru stvarnih vlasnika.¹²⁶

Carinska uprava vrši nadzor nad prijenosom gotovine preko granice RH te

¹²¹ *Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma*, op. cit., čl. 56.

¹²² Ministarstvo financija, *Ured za sprečavanje pranja novca*, <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprečavanje-pranja-novca/143>, (pristupljeno 21 svibnja 2022.).

¹²³ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, op. cit., str. 389.

¹²⁴ Ministarstvo financija, *Ured za sprečavanje pranja novca*, op. cit. (n.n.)

¹²⁵ loc. cit.

¹²⁶ loc. cit.

obavještava Ured za sprječavanje novca o svakom takvom prijenosu, bilo da je prijavljen ili neprijavljen, u stranoj ili domaćoj valuti u vrijednosti jednakoj ili većoj od 10.000,00 eura, te o bilo kakvim sredstvima sumnjivog karaktera neovisno o iznosu.¹²⁷

Ured za sprječavanje pranja novca

Ured za sprječavanje pranja novca jest financijsko-obavještajna jedinica Republike Hrvatske, nalazi se u sastavu Ministarstva financija i predstavlja posredničko tijelo s jedne strane, između financijskog i nefinancijskog sektora (banaka i drugih obveznika) koji Uredu prijavljuju sumnjive transakcije i tijela progona (policije i državnog odvjetništva), te sudova s druge strane¹²⁸. U nadležnosti Ureda, kao središnje nacionalne administrativne jedinice u cjelokupnom sustavu za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma je zaprimanje i analiziranje obavijesti o svim sumnjivim transakcijama glede pranja novca i financiranja terorizma. Isto tako, ukoliko postoji osnovana sumnja na pranje novca i/ili financiranje terorizma, Ured je obvezan dostaviti rezultate svoje operativne analize nadležnim tijelima na daljnje postupanje.¹²⁹

Ured nije istražno tijelo i u tom smislu ne provodi ni izvide kaznenih djela ni direktan nadzor obveznika već isključivo administrativan nadzor zasnovan na analizi dobivenih podataka.¹³⁰

¹²⁷ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, op. cit., str. 389.

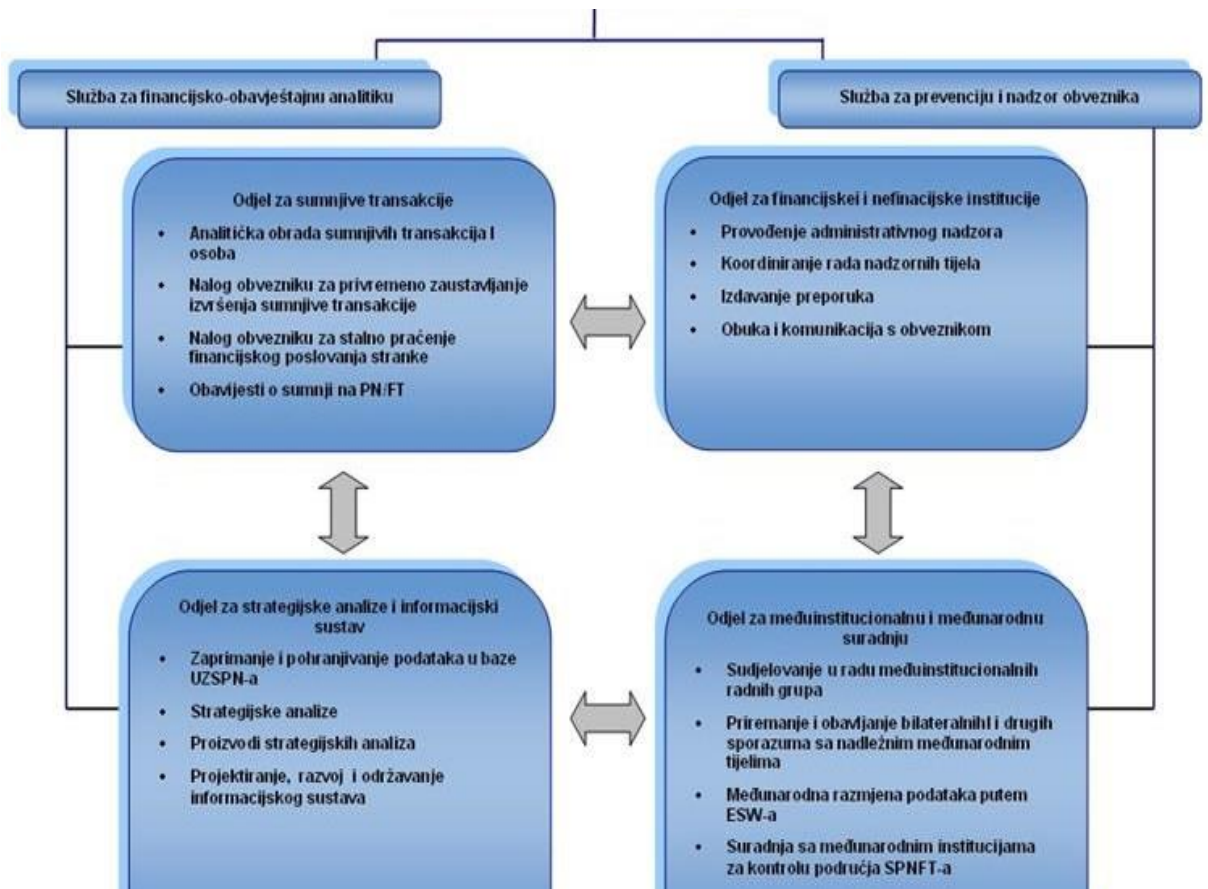
¹²⁸ Ministarstvo financija, *Ured za sprječavanje pranja novca*, op cit.(n.n.)

¹²⁹ loc. cit.

¹³⁰ D. Bolta, "Uloga Ureda za sprječavanje pranja novca u sustavu sprječavanja pranja novca", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 14, no. 2, 2007, str. 801.

Slika 5. prikazuje organizacijsku strukturu Ureda za sprječavanje pranja novca.

Slika 5. Shematski prikaz organizacijske strukture Ureda

Izvor: Ministarstvo financija, *Ured za sprečavanje pranja novca*. Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprečavanje-pranja-novca/143>, (pristupljeno 28. svibnja 2022.).

Sukladno odredbama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, pored ostalog, temeljna uloga i zadaće ovog Ureda uključuju primanje i analiziranje informacija vezanih uz sumnju na pranje novca ili financiranja terorizma; traženje potrebnih podataka i dokumentacije od obveznika i tijela te vršenje uvida; izdavanje naloga obveznicima za kontinuirano praćenje financijskog poslovanja stranke kao i za privremeno zaustavljanje obavljanja sumnjive transakcije; dostavljanje nadležnim tijelima obavijesti o sumnjivim slučajevima; suradnju sa svim nacionalnim i inozemnim tijelima te financijsko-obavještajnim jedinicama u slučajevima sumnjivih transakcija preko zaštićenih kanala. Također, ukoliko je potrebno, Ured je ovlašten temeljem prikupljenih podataka podnijeti optužni prijedlog te nadležnom nadzornom

tijelu predložiti obavljanje direktnog nadzora kod obveznika.¹³¹

5.2. Hrvatska legislativna podloga prevenciji pranja novca i financiranja terorizma

Prema hrvatskom se zakonodavstvu pranje novca smatra kriminalnom radnjom, a kazneni zakon RH definira prihod od nelegalno pribavljenih sredstava kao kazneno djelo i smatra ga ništavnim, dok se počinitelji kao i oni koji zataje takve aktivnosti, kažnjavaju kaznom zatvora. Ukoliko je tako stečena korist proizašla iz ilegalnih financijskih aktivnosti ili pranja novca, zakon predviđa još veću kaznu zatvora, a kaznom zatvora, kaznit će se čak i zbog nemara pri počinjenju ovih kaznenih djela.¹³²

Prema Kaznenom zakonu RH (NN 125/2011), pranje novca smatra se kaznenim djelom protiv gospodarstva, te predviđa kazne zatvora, ovisno o vrsti kaznenog djela. Člankom 265. Zakona, propisane su kazne za one koji imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom ulože, preuzmu, prenesu i sl. s ciljem prikriivanja njezinog nezakonitog porijekla. Isto tako, kaznom zatvora kaznit će se i onoga tko prikriva pravu prirodu tako ostvarene koristi, kao i vlasništvo na imovinskoj koristi koju je ostvario netko drugi kaznenim djelom. Zakon predviđa kaznu zatvora i za osobu koja koristi ili pak posjeduje imovinsku korist koju je kaznenim djelom ostvarila druga osoba.¹³³

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, pranje novca definira kao prikriivanje pravog porijekla novca ili druge imovine za koje postoji sumanja da su stečeni nezakonito unutar ili izvan nacionalnih granica. Ovaj zakon ima preventivan karakter te stoga obvezuje banke i ostale financijske institucije na provedbu mjera za preveniranje pranja novca i financiranje terorizma te na pružanje pomoći državnim institucijama. Problematikom pranja novca bavi se i Zakon o hrvatskim kreditnim institucijama. Prema ovom zakonu Hrvatska narodna banka može suspendirati dozvolu za rad na području Republike Hrvatske bilo kojoj financijskoj instituciji osuđenoj zbog pranja novca.¹³⁴

¹³¹ *Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma*, op. cit., čl. 110.

¹³² S. Cindori i dr., op. cit., str. 231.

¹³³ *Kazneni zakon*, (NN 125/2011), čl. 265.

¹³⁴ S. Cindori i dr., op. cit., str. 232.

5.3. Mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma

Mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma provode se prije i/ili tijekom transakcije te prilikom sklapanja pravnih poslova temeljem kojih se može steći imovinska korist ili prava koja bi se mogle rabiti za pranje novca i financiranja terorizma.¹³⁵ Analiza rizika je prvi nužan korak u provođenju mjera za preveniranje pranja novca i financiranja terorizma. Pomoću analize obveznik procjenjuje vlastitu izloženost riziku te određuje procjenu rizika stranke ili grupe stranaka, transakcije, poslovnog odnosa i proizvoda, a u cilju određivanja stupnja rizika, tj. mogućih zlouporaba u svezi pranja novca. Osnova za analiziranje i obavljanje procjene rizika su smjernice koje donose nadležna tijela, odnosno Ured za sprječavanje i pranje novca, Financijski inspektorat RH, Porezna uprava, Hrvatska narodna banka, Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, svako iz svoje nadležnosti. Tako primjerice, Financijski inspektorat objavio je smjernice za provođenje Zakona sa listom indikatora za profesionalne djelatnosti, a koje su objavljene na stranicama Ministarstva financija dok je Hrvatska narodna banka također donijela smjernice za kreditne institucije i kreditne unije objavljene na stranicama HNB itd.¹³⁶

U sklopu provedbe mjera sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, a poradi boljeg prepoznavanja, procjene i umanjenja rizika, Republika Hrvatska provodi Nacionalnu procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma.¹³⁷

Njeno je provođenje temeljeno na harmonizaciji s međunarodnim standardima i osnova je za daljnje razvijanje i unaprjeđenje cjelokupnog sustava za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, a u cilju efikasnog korištenja resursa raspoloživih sustavu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, sprječavanja zlouporabe kako financijskog, tako i nefinancijskog sustava Republike Hrvatske, uspješnog otkrivanja počinitelja te u svezi s time i oduzimanja protuzakonito stečene imovinske koristi.¹³⁸

Rezultati Nacionalne procjene rizika upućuju da najveću otkrivenu prijetnju za pranje novca na teritoriju RH predstavljaju koruptivna kaznena djela zlouporabe povjerenja u gospodarskom poslovanju i zlouporabe položaja, zlouporabe opojnih

¹³⁵ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, op. cit., str. 16.

¹³⁶ M. Biluš i dr., *Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma*, Zagreb, RRiF plus d.o.o., 2012., str. 4-5.

¹³⁷ *Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma*, op. cit., čl. 5.

¹³⁸ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, op. cit., str. 399.

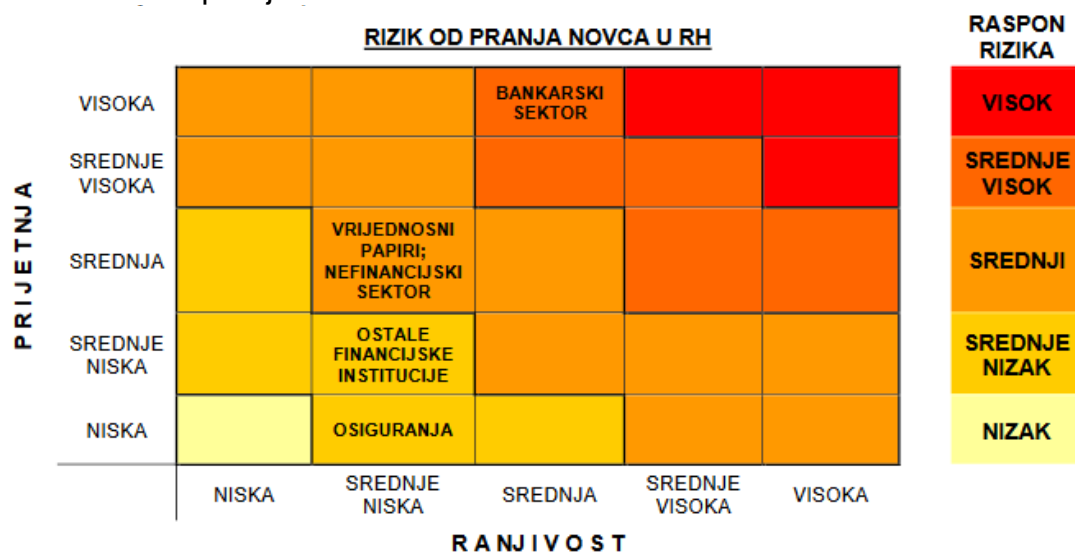
droga te kaznena djela utaje poreza, dok se kao djela koja predstavljaju srednju prijetnju za pranje novca na nacionalnoj razini, identificiraju prijevara postupanja, zlouporaba prava intelektualnog vlasništva, izbjegavanje carinskog nadzora, prostitucija, pronevjera te lihvarski ugovori. U pogledu identificiranja najznačajnijih nacionalnih ranjivosti u odupiranju rizicima od pranja novca navode se nedostaci glede administrativnih i tehničkih kapaciteta, premali broj pokrenutih kaznenih postupaka i predmeta za pranje novca te nekvalitetno vođenje službene statistike o međunarodnoj suradnji u kaznenim predmetima. Nacionalnom procjenom rizika od pranja novca utvrđena je srednja razina nacionalne sposobnosti za odupiranje istima. Procjena ranjivosti bankarskog sektora, unatoč dobrim internim politikama kreditnih institucija, zbog velikog obujma klijenata i financijskih transakcija te nemogućnosti izbjegavanja poslovnih odnosa i s pojedincima koji primjenom raznih strategija zaobilaze kontrolne mehanizme, nije na zadovoljavajućoj razini, dok je u sektoru vrijednosnih papira situacija bitno različita, najvećim dijelom zahvaljujući malom obujmu trgovanja i vrlo malom udjelu rizičnih klijenata. U segmentima procjene sektora životnog osiguranja, nefinancijskih institucija i ostalih financijskih institucija kao što su društva za prijenos novca, ovlašteni mjenjači, institucije za elektronički novac, davatelji kredita, leasing i faktoring društva, ukupna ocjena ranjivosti je na srednje niskoj razini.¹³⁹

Svi podaci o otkrivenim prijetnjama i ranjivostima od pranja novca i/ili financiranja terorizma pojedinog sektora, uneseni su u tzv. mapu rizika iz koje je vidljiv postojeći stupanj rizika od pranja novca i financiranja terorizma.¹⁴⁰ Na slici 6. prikazan je rizik od pranja novca u Republici Hrvatskoj.

¹³⁹ Ibidem, str. 400-414.

¹⁴⁰ Ibidem, str. 402.

Slika 6. Rizik od pranja novca u RH

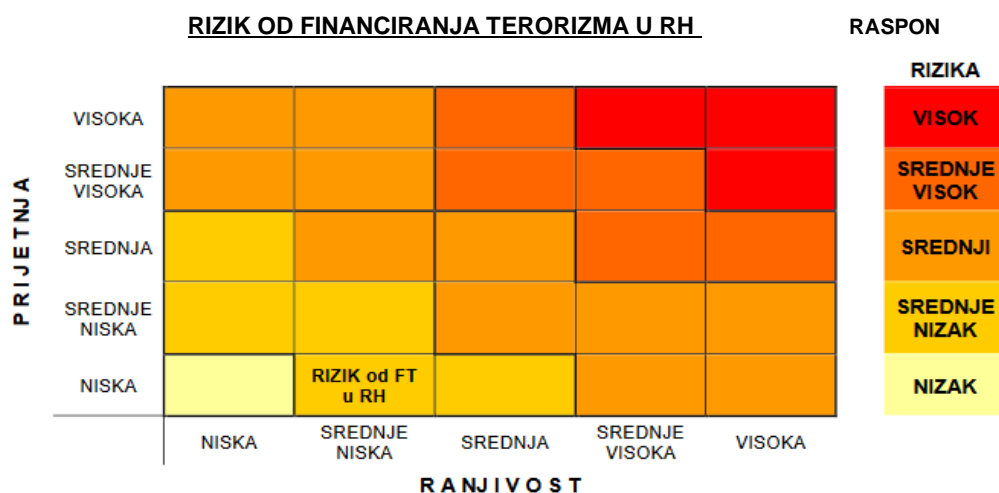
Izvor: Hrvatska udruga poslovnih savjetnika, *Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj*, 2016, str. 17. Dostupno na: https://hupis.hr/upload_data/site_files/59343865835331692636812057_nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf, (pristupljeno 24. svibnja 2022.).

Temeljem podataka predočenih na slici 1. može se uočiti da najveća prijetnja od pranja novca u Republici Hrvatskoj dolazi iz bankarskog sektora te da je nužno poboljšati postojeće regulatorno-nadzorne mjere kako bi se minimizirala ranjivost bankarskog sektora.

Kaznena djela koja na nacionalnoj razini predstavljaju najveću prijetnju od pranja novca obuhvaćaju zlouporabu položaja i ovlasti, zlouporabu povjerenja u gospodarskom poslovanju, utaju carina ili poreza i zlouporabu opojnih droga. Što se tiče procjene nacionalne sposobnosti za odupiranje rizicima i procjene ranjivosti bankarskog sektora, ostalih financijskih institucija, sektora vrijednosnih papira, osiguranja, nefinancijskih institucija, kao izvori ranjivosti u sustavu preveniranja pranja novca i financiranja terorizma navode se primjerice, nedostatan broj optužnica, pokrenutih kaznenih predmeta, istraga te u konačnici presuda te nedostatak pouzdane procjene iznosa tako pribavljenih imovinskih koristi. Od svih sektora, najranjiviji je bankovni sektor i to po pitanjima transparentnosti podataka o stvarnom vlasniku u pravnim osobama i sl.¹⁴¹ Na slici 7. prikazan je rizik od financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj.

¹⁴¹ Hrvatska udruga poslovnih savjetnika, *Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj*, 2016, str. 18. Dostupno na: https://hupis.hr/upload_data/site_files/59343865835331692636812057_nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf, (pristupljeno 24. svibnja 2022.).

Slika 7. Rizik od financiranja terorizma u RH

Izvor: Hrvatska udruga poslovnih savjetnika, *Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj*, 2016, str. 18. Dostupno na: https://hupis.hr/upload_data/site_files/59343865835331692636812057_nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf, (pristupljeno 24. svibnja 2022.).

Sukladno podacima SOA-e i MUP-a RH, može se uočiti da u promatranom razdoblju od 2011. do 2013. nije bilo identificiranih slučajeva financiranja terorizma povezanih s fizičkim ili pravnim osobama koje borave ili čije se poslovanje odvija na području Republike Hrvatske, a broj transakcija prijavljenih zbog sumnje u počinjenje kaznenog djela financiranja terorizma, na vrlo je niskoj razini. Procjenom ranjivosti od financiranja terorizma koja se temelji na analizi političkog okruženja, analizi sumnjivih transakcija, analizi sektora neprofitnih organizacija, suradnji nadležnih tijela, međunarodnoj suradnji i sl., u RH je procijenjena vrlo niska razina prijetnje od financiranja terorizma.¹⁴²

5.4 Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika

U cilju efikasnog umanjenja rizika od pranja novca i financiranja terorizma na području Republike Hrvatske, kao posljedica provođenja Nacionalne procjene rizika od pranja novca i financiranja terorizma, kreiran je Akcijski plan za smanjenje identificiranih rizika od pranja novca i financiranja terorizma koji definira mjere i tijela koja ih moraju provoditi. U prvom redu, riječ je o mjerama provođenja financijskih istraga pri sumnji na ostvarenje nelegalne imovinske koristi u većem obimu, jačanja

¹⁴² Ibidem, str. 17.

informatičkih i administrativnih potencijala tijela kaznenog progona, Ureda za sprječavanje pranja novca i ovlaštenih tužitelja; vođenja statistike o oduzetoj imovinskoj koristi, bilo trajnoj ili privremenoj; ustrojavanja registra stvarnih vlasnika pravnih osoba i unaprjeđenju suradnje između nadzornih tijela.¹⁴³

¹⁴³ I. Maros, A. Biluš i T. Sertić, op. cit., str. 420.

6. ZAKLJUČAK

Pojam pranja novca implicira na skrivanje podrijetla novca koji je stečen sumnjivim i nezakonitim radnjama pod maskom prividne legalnosti, a tako pribavljene imovinske koristi ulaze u sferu kršenja zakonskih odredbi, poglavito stoga što nikada ne djeluje samostalno već je uzročno-posljedično vezan uz različite oblike organiziranog kriminala poput trgovanja drogom, krijumčarenja ljudi, prostitucije i sl. Cjelokupni proces pranja novca nadilazi shvaćanja običnih, malenih ljudi, a sama činjenica da u svjetskoj praksi postoji više od tri stotine tipologija pranja novca stvara predodžbu da su kriminalci i perači novca uvijek barem korak ispred regulatora. U konačnici, čak i ministarstva na svojim stranicama pojedine tipologije objavljuju tek nakon što se s njima susretnu u svom praktičnom radu. Tome u prilog govori i činjenica da se regulatori, kako na nacionalnim, tako i na nacionalnoj razini, kontinuirano moraju prilagođavati novim trendovima i izazovima u okruženju, poglavito uslijed pojave sve kompleksnijih, inventivnijih i sofisticiranijih metodologija i tehnika pranja novca. Tako, fenomen pranja novca i financiranja terorizma globalni je problem suvremenog društva koji iziskuje kontinuirane napore nacionalnih i međunarodnih regulatornih i nadzornih organizacija te značajne resurse. Tijekom proteklih desetljeća Europska unija razvila je dalekosežni pravni okvir usmjeren na suzbijanje pranja novca i financiranje terorizma, usvojila niz Direktiva i Konvencija, ojačala i unaprijedila suradnju između financijsko-obavještajnih jedinica, a evolucija regulatorno-političkog okvira za sprječavanje pranja novca bila je usko korelirana s usporednim razvojem FATF standarda na globalnoj razini. Pranje novca i financiranje terorizma u uskoj su vezi, obzirom da se u oba slučaja radi o nezakonitim radnjama, no ipak, postoji jedna ključna razlika u njihovom poimanju. Dok je pranje novca usmjereno na ostvarivanje imovinskih koristi i prikrivanje stvarnog podrijetla nezakonito stečenih sredstva, financiranje terorizma suvremena je promocija postizanja političkih ciljeva pomoću nasilja i zastrašivanja uz nerijetko osiguranje spektakularnih efekata svojih operacija, kao na pozornici. No, teroristički akt nije kazališni čin; nije imaginarna pojava; uništava stvarne ljude i stvarne živote, a posljedice terorističkih aktivnosti osjećaju se diljem svijeta. Samo financiranje terorizma može se vršiti i iz zakonitih i nezakonitih izvora što ukazuje da porijeklo novca nije uvijek ono što ga čini kriminalnim, nego sama njegova misija i sredstva postizanja planiranih ciljeva koja neizostavno uključuju

značajne ljudske žrtve i uništene živote diljem svijeta. Prepoznavši tendenciju ekspanzije terorističkih operacija diljem svijeta, Ujedinjeni su narodi borbu protiv financiranja terorizma sveli u normativne okvire, a mjere za prevenciju njegovog financiranja ugradili u svoje propise. Isto tako, pojava novih prijetnji i izazova globalnoj sigurnosti poput proliferacije oružja za masovno uništenje te sve češće uporabe virtualnih valuta koje ne predstavljaju zakonito sredstvo plaćanja, znatno otežava i samu detekciju kaznenih djela pranja novca i financiranja terorizma.

Stoga, u cilju pružanja koordiniranog međunarodnog odgovora na rastuće prijetnje pranja novca i raznih drugih oblika organiziranog kriminaliteta, unikum regulatorno-političkog sustava na globalnoj sceni s posebnim naglaskom na unaprjeđenje kvalitete suradnje između regulatornih tijela, nameće se kao imperativ, i to ne isključivo u svrhu zaštite financijskog integriteta i stabilnosti globalnog financijskog sustava, već i temeljnih ljudskih prava i sloboda.

Popis literature

Knjige i članci:

1. Achim, M. V. i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020.
2. Barone, R., Masciandaro, D. i F. Masciandaro, "Corruption and Money Laundering: You scratch my back, I'll scratch yours", *Metroeconomica - International review of Economics*, vol. 73, no. 1, 2021, str. 318-342.
3. Biluš, M. i dr., *Sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma*, Zagreb, RRiF plus d.o.o., 2012.
4. Bodescu Cotoc, C. N. et al., "Efficiency of Money Laundering Countermeasures: Case Studies from European Union Member States", *MDPI*, DOI:10.3390/risks9060120, vol. 9, no. 6, 2021, str. 1-19.
5. Bolta, D., "Uloga Ureda za sprječavanje pranja novca u sustavu sprječavanja pranja novca", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 14, no. 2, 2007, str. 801-806.
6. Cindori, S. i dr., *Sustav sprječavanja pranja novca - Nove prijetnje globalnoj sigurnosti*, Zagreb, Libertin Naklada d.o.o., 2020, str.15-28.
7. Cindori, S., *Sustav sprječavanja pranja novca*, Zagreb, 2010, str. 68, navedeno u: Iljkić, D., "Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu", *FIP - Financije i pravo*, vol. 3, no 1, 2015, str. 41-42.
8. Dyntu, V. i O. Dykyi, "Cryptocurrency in the system of money laundering", *Baltic Journals of Economic Studies*, vol. 4, no. 5, 2019, str. 75-81.
9. Derek, C. i M. Van Dijck Nemscik, *Anti - Money Laundering Transaction Monitoring Systems Implementation: Finding Anomalies*, New Jersey, Wiley, 2021.
10. Gerbrands, P. et al., "The effect of anti-money laundering policies: an empirical network analysis", *EPJ Data Science*, vol. 11, no. 1, 2022, str. 1- 33.
11. Iljkić, D., "Pranje novca u domaćem i stranom zakonodavstvu", *FIP - Financije i pravo*, vol. 3, no 1, 2015, str. 37-58.
12. Katušić-Jergović, S., "Pranje novca (Pojam, karakteristike, pravna regulativa i praktični problemi)", *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 14, no. 2, 2007, str. 619-642.
13. Kroll, S. R., "Money laundering. A concept paper prepared for the Government of Bulgaria" *International Law*, 65, 1994, navedeno u: Achim, M. V. i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020., str.80.
14. Mitchell, A. et al., "No Accounting for Tax Havens", *Association for Accountancy & Business Affairs*, 2002, str. 1-73.
15. Muhammad Amjad, M., Arshed, N. i A. Anwar, "Money Laundering and Institutional Quality: The Case of Developing Countries", u *Money Laundering and Terrorism Financing in Global Financial Systems*, IGI G

- lobal publisher, 2021, str. 91-108.
15. Nikolić, N., "Financijske oaze globaliziranog svijeta", *Ekonomski misao i praksa*, vol. 12, no. 2, 2004, str.253-272.
 16. Pedić, Ž., "Neprofitni sektor i rizik od financiranja terorizma", *Ekonomski misao i praksa*, vol. 19, no. 1, 2010, str. 139-156.
 17. Oxfam, "Tax Havens: Releasing the Hidden Billions for Poverty Eradication", London, Oxfam, 2000, str. 1-2., navedeno u: Mitchell, A. et al., "No Accounting for Tax Havens", *Association for Accountancy & Business Affairs*, 2002, str. 8.
 18. Pulijaš, D., „Međunarodna suradnja i pravna pomoć u predmetima pranja novca, uloga i zadaci državnog odvjetnik", vol. 14, no. 2, 2007, str. 807-819.
 19. Saleem Korejo, M., "The concept of money laundering: a quest for legal definition", *Journal of Money Laundering Control*, vol. 24, no. 4, 2021, str. 725-736.
 20. Schroeder, W. R., "Money laundering: A global threat and the international community's response", *FBI Law Enforcement Bulletin*, vol. 7, no. 5, 2001, str.1–9., navedeno u: Achim, M. V.. i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020, str. 80.
 21. Vaithilingam, V, i M. Nair, "Mapping global money laundering trends: Lessons from the pace setters", *Research in International Business and Finance*, 2009, navedeno u: Achim, M. V.. i S. N. Borlea, *Economic and Financial Crime - corruption, shadow economy and money laundering*, Springer International Publishing, Sao Paulo, 2020, str. 148.
 22. Van Duyne, P. C., Harvey, J. H. i L. Y. Gelemerova, *The Critical Handbook of Money Laundering: Policy, Analysis and Myths*, London, Palgrave Macmillan, 2018.

Internetski izvori:

1. European Court of auditors, *EU efforts to fight money laundering in the banking sector are fragmented and implementation is insufficient*, 2021, str. 1-83., https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR21_13/SR_AML_EN.pdf, (pristupljeno 22. svibnja 2022.).
2. Europska komisija, *Vrste zakonodavstva EU, Direktive*, https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/types-eu-law_hr, (pristupljeno 3. lipnja 2022.).
3. Hrvatska narodna banka, *Međunarodne institucije i grupe koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma*, 2021, https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/sprecavanje-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/-/asset_publisher/62b7db3014/content/me-unarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma, (pristupljeno: 02. lipnja 2022.).
4. Hrvatska udruga poslovnih savjetnika, *Nacionalna procjena rizika od pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj*, 2016, str. 1-

173. Dostupno na:
https://hupis.hr/upload_data/site_files/59343865835331692636812057_nacionalna-procjena-rizika-od-pranja-novca-i-financiranja-terorizma-u-republici-hrvatskoj.pdf , (pristupljeno 24. svibnja 2022.).
5. Ministarstvo financija, *Lista visokorizičnih trećih država sa strateškim nedostacima u sustavima sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (ažurirano – vrijedi od listopada 2020.)*. Dostupno na:
https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/ustrojstvo/zakoni/Lista%20visokorizi%C4%8Dnih%20tre%C4%87ih%20dr%C5%BEava_SPNFT.pdf , (pristupljeno: 15. svibnja 2022.)
 6. Ministarstvo financija, *Tipologije financiranja terorizma - Primjeri iz inozemne prakse*, 2012, str. 1-24.,
https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20FT-HR.pdf , (pristupljeno 11. svibnja 2022.)
 7. Ministarstvo financija, Ured za sprječavanje pranja novca, *Tipologije pranja novca - primjeri iz tuzemne i inozemne prakse*, 2011. Dostupno na:
https://mfin.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/sprjec_pranja_novca/Tipologije%20PN-HR.pdf , (pristupljeno: 11. svibnja 2022.).
 8. Ministarstvo financija, *Ured za sprečavanje pranja novca*,
<https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/ured-za-sprjecavanje-pranja-novca/143>, (pristupljeno 21 svibnja 2022.).
 9. Petrović, T., "Inicijativa međunarodnih organizacija u prevenciji pranja novca I financiranja terorizma", *Izlaganje sa znanstvenog skupa UDK: 343.359::341.12 343.359::341.217*, 2021, str. 270-281. Dostupno na:
<https://hrcak.srce.hr/file/383572> , (pristupljeno 7. svibnja 2022.).
 10. Pezer Blečić, S., *Aktualnosti u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (promjena međunarodnog regulatornog okvira)*, Hrvatska gospodarska komora. 2015, str. 38-49.,
<https://www.hgk.hr/documents/predavanje-pezer-blecic58b545e7f0336.pdf> , (pristupljeno 25. svibnja 2022.).
 11. Sarić, Ž., *Provođenje mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma u prometu nekretnina*, Hrvatska gospodarska komora, Financijski inspektorat RH, 46. Ministarstvo financija, 25. Forum poslovanja nekretninama, 2016, str. 1-61.,
<https://www.hgk.hr/documents/prezentacija-saric58944a81ad01a.pdf> , (pristupljeno 11. svibnja 2022.).
 12. The Financial Action Task Force (FATF), *What is money laundering?*,
<https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>, (pristupljeno 13. svibnja 2022.).

Europska i nacionalna regulativa:

1. *Delegirana uredba Komisije (EU) 2016/1675 od 14. srpnja 2016. o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđivanjem visokorizičnih trećih zemalja sa strateškim nedostacima*, SL L 254, 20.9.2016., str. 1-4.
2. *Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/105 od 27. listopada 2017. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 u pogledu dodavanja Etiopije na popis visokorizičnih trećih zemalja*, SL L 19, 24.1.2018., str. 1–2.
3. *Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/1467 od 27. srpnja 2018. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Pakistana*, SL L 246, 2.10.2018., str. 1–2.
4. *Delegirana uredba Komisije (EU) 2018/212 od 13. prosinca 2017. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Šri Lanke, Trinidada i Tobaga i Tunisa*, SL L 41, 14.2.2018., str. 4–5.
5. *Delegirana uredba Komisije (EU) 2020/855 od 7. svibnja 2020. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2016/1675 o dopuni Direktive (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu dodavanja Bahama, Barbadosa, Bocvane, Kambodže, Gane, Jamajke, Mauricijusa, Mongolije, Mjanmara/Burme, Nikaragve, Paname i Zimbabvea u tablicu u točki I. Priloga te brisanja Bosne i Hercegovine, Etiopije, Gvajane, Laoske Narodne Demokratske Republike, Šri Lanke i Tunisa iz te tablice*, SL L 195, 19.6.2020., str. 1–8.
6. *Direktiva (EU) 2015/849 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. svibnja 2015. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma, o izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive Komisije 2006/70/EZ (Tekst značajan za EGP)*, SL L 141, 5.6.2015, str. 73–117.
7. *Direktiva 2018/1673 (EU) Europskog Parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2018. godine o borbi protiv pranja novca kaznenopravnim sredstvima*, SL L 284, 12.11.2018. str. 22–30.
8. *Komunikacija Komisije Europskom Parlamentu i Vijeću - Prema boljoj provedbi EU-ova okvira za sprečavanje pranja novca i borbu protiv financiranja terorizma*, 24.7.2019., COM/2019/360 final
9. *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju terorizma*, SL L 159/1-12. 22.6.2018.
10. *Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 108/2017)*
11. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (NN 38/2019)*
12. *Kazneni zakon (NN 125/2011)*

Popis slika

Slika 1. Shematski prikaz 1. tipologije pranja novca ispostavljanje fiktivnih računa.....	19
Slika 2. Shematski prikaz 2. tipologije pranja novca ispostavljanjem fiktivnih.....	21
Slika 3. Pranje novca posredstvom trgovačke djelatnosti.....	22
Slika 4. Pranje novca posredstvom off shore tvrtki.....	24
Slika 5. Shematski prikaz organizacijske strukture Ureda.....	48
Slika 6. Rizik od pranja novca u RH.....	52
Slika 7. Rizik od financiranja terorizma u RH.....	53

Popis grafikona

Grafikon 1. Korupcija u Europskoj uniji, 2005-2015.....	7
---	---

SAŽETAK

Cilj ovog rada jest istražiti ulogu međunarodnog regulatorno-političkog okvira za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Pranje novca međunarodni je fenomen koji nerijetko predstavlja i popratnu aktivnost drugim oblicima organiziranog kriminala, poprimajući sve šire razmjere i predstavljajući opasnost za stabilnost i integritet cjelokupnog financijskog sustava. Pod krinkom prividne legalnosti uvlači se u sve pore suvremenog društva, od korupcije javnih službenika u cilju utaje poreza do korištenja offshore jurisdikcija koje ne postavljaju suvišna pitanja i osiguravaju neprobojan veo zaštite privatnih podataka kriminalaca pod izlikom obveze čuvanja bankarske tajne. Stoga se može reći da je ova kriminalna djelatnost, iako popratno kazneno djelo, jedno od najopasnijih kaznenih djela suvremenog društva, a povezano s financiranjem terorizma predstavlja još veću opasnost jer osim ugrožavanja globalnog financijskog integriteta, ugrožava temeljne ljudske slobode, narušava sigurnost i mir u svijetu, a sve u cilju promoviranja ideoloških utopija i ostvarenja političkih ciljeva. Stoga, sama suradnja regulatornih organizacija za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini, nije dostatna u borbi protiv pranja novca i financiranja terorizma, već se mora razvijati na kontinuiranoj osnovi kako bi u svakom trenutku bila spremna odgovoriti na suvremene izazove i trendove u globalnom okruženju.

Ključne riječi: pranje novca, terorizam, financiranje terorizma, organizirani kriminal

SUMMARY

The aim of this paper is to explore the role of the international regulatory and policy framework for the prevention of money laundering and terrorism financing. Money laundering is an international phenomenon that often accompanies other forms of organized crime, taking on ever-widening proportions and posing a threat to the stability and integrity of the entire financial system. Under the guise of apparent legality, it infiltrates all pores of modern society, from corruption of public officials to tax evasion to the use of offshore jurisdictions that do not ask unnecessary questions and ensure an impenetrable veil of protection of criminals' private data under the guise of banking secrecy. Therefore, it can be said that this criminal activity, although an accompanying crime, is one of the most dangerous crimes of modern society, and related to terrorist financing poses an even greater danger because in addition to endangering global financial integrity, it threatens fundamental human freedoms, violates security and peace, all with the aim of promoting ideological utopias and achieving political goals. Therefore, the cooperation of regulatory organizations for the prevention of money laundering and terrorist financing at the national, European and international levels is not sufficient in the fight against money laundering and terrorist financing, but must be developed on an ongoing basis to be ready to respond to modern challenges and trends in the global environment.

Keywords: money laundering, terrorism, terrorist financing, organized crime